Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 7 АПРЕЛЬ, 1990 ШУ. ★ № 41 (7855). ★ Мах 3 кеп.

ЮХЬ КIАЙЯЬЙ ОАША, НАЬСАРХОЙ

Ховш ма хиллара, укх шера ялхлагIча марта денз бархI дийнахьен буси гIалгIай халкъа дукха итташ эзараш болча наха дакъа а лоацаш, митинг хилар г. Назране. Из хетаьяр укх шера 5-ча марта «Правда» газета тIа араьннача «Кунакаша массаза барт лохаргба...» яхача статья тIа дувца провокационни, къаман сий доадеш, субъективни гIудакхаш лоа ца луш, советски замалахьара яраш санна, цул хьалхагIара а гIалгIай халкъа вахарах йола исторически фактaш цхьан оагIорахьара озабезам беш ювцаш хиларах.

Болх ца беш цхьа ха яьккхар Наьсарен района цхьайола промышленни предприятеша. Хьаькъалца, сабарца, цхьаккха тайпа гIар-тата доацаш, шоашта доагтIаш дар хьадехаш хинна митинг чакхъяьлча наьсархоша дош делар болх ца беш лаьттача деношка шоашта тIадиса декхар тIера дIадаккхара салоIача деношка а тIехь къахьегаш, квартала план а тIаийца декхараш а кхоачащде.

Цу даькъе шоаш лийрхIар бакъдаьд ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода машинашъераша. Кхаь бетта задани кхоачашъяьй цар. ТIадиса пачхаьалкхен декхараш тIера дIадахарал совгIа, цу юкъа планал совгIа арахийцай 344 эзар сома маьха товарни продукци 24 эзар сом мах бола тайп-тайпара халкъа эша товараши.

Дог гIоздоаккхаш да предприяте коллектива кхы мел дола хьокхамаш а. Къахьегама овсарле лакхъяра квартала план 101 процент кхоачашъяьй цо. Ший потребителашта поставкаш яра договорни декхараш дизза кхоачаш а деш, царга дIакхачийтай ялх миллиони 450 эзари сома маьха продукци. Пачхаьалкхенна пайда бара заданех лоархIа а еш, 740 эзар сом кходаьд кхаь бетта.

Уж толамаш доахача къаьстта дика болх барца белгалъяьннай Цуров Батарбика кулгалду литейни цеха коллектив.

К. БАШИРОВ.

Перестройке хьалхалаттараш

Хоза барзкъа — дега гIозале

ТIадийхача товши хозен дола барзкъа моллагIча сага дега гIозле я. Иштта хIамаш тегаш бола мотористкаш бIаьш ба Назрановски трикотажни фабрике. Цар хьадаь тайп-тайпара барзкъаш вай республике меттел мехкарча дуккхача регионашка дика довзаши дIаэцаши да. Ше хьа мел даь барзкъаш цхьаккха тайпа даккха гIалат доацаш хулийташ къахьегачарех я Барахоева Эсет. Дика маха баккха ховш йола хIамаш тега мотористка я оал цунах фабрикерча дукккханеша а. Цунах тамашъелга а дац. Барзкъаш тегачара еррига операцеш толаица кърaерзаяьй цо. Иштта тайп-тайпарча хIамаш тегача машинаш тIа шаьрра болх бе ховчарех а я из. Цудухьа цун вIаштIехьдоал хIара сменагIа нормаш 160—180 процент кхоачашъе. Долче, фабрикерча болхлошта юкъе эггара хьалхарчарца рапорт деннад цо ший пятилетка задани кхоачашъярах.

Балха тIа иштта башха-дика аьттув боалаш къахьегача Эсета ший опыт, дикагIйола балха методаш камаьрша дIайовзийт новкъосташта, къахьегамен производственни дисциплина тeлхаерашца машар болаш яц из. Шийгарча хIамаш тегача машинах, балха ханах бизза пайда ийбу хаддаза. Иштта къахьега Iомабу цо шийна уллув болх беш бола хIамаш тега мотористкаш. Цудухьа дуккханеша чIоагIа лоархIаши сийдеши я Эсет.

Хьаьнала къахьегаш, цуна балха тIа карагIдувлачун лакха мах баьб. Дукха маьхера совгIаташ, ахчан премеш тийнай Э. Барахоевана. БIаьха беце а цун къахьегама никъ сийдолаш ба. ХIаьта шоай фабрика коллектива сий лакхалоаттадара а хьинар кхо дац цо.

СУРТА ТIА: хIамаш тега мотористка Э. Барахоева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Толамий чам байзача

Пачхаьалкхенна дулх, шура дIаялара планаш тIехкхоачашйир соахка Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза къахьегамхоша. Из толам боаккхача дакъа лаьцар шоллагIча ферма коллективо. Дика дIадоладаьд цо карара шу а. ЦхьоалагIча квартала заданел совгIа пачхаьалкхенна дIаеннай 4,8 тонн шура. Мишта вIаштIехьдоал иштта къахьега? Цох дувц цу ферма заведующе М. ХУЧИЕВА.

— Деррига хувцаделар ши шу хьалха керда директор Байдуев Иса веча. ЙоагтIача тайпара перестройка е ваьлар из. Иштта из ца дича гIулакх хургдолаш а дацар. ХIана аьлча, цхьан моттиге болх тоа а баь кхыйола участок хувцамаш ца деш йитача, цо болх тоабаьчара гIулакх лерттIа дIадахьа новкъарле ергьяр. Масала, хьайбаш леладерий болх подрядагIа вIаштIехьбаьккхача а лоадама хIама хувцалургдацар; уж шортта доакъарашца кхаш леладераша Iалашбеш ца хилча. Цудухьа хьайбаш, кхаш леладеча цхьатарра юкъейоалайир подряд. ТIаккха гIулакх меттахьа даьлар. ЛурчогIа, масала, хьалха цIаккха ца хиннача тайпара дика Iалашдир тхо доакъарашца. Цу гIулакхо аьттув балийтар хьайбаш толаме Iангара даха, соахкарча а хIанзарча а толамашка кхача а.

Бакъдар хIана алац, хьалха каст-каста нийслора доакъар лечкъадеш, къаьстта а силос, концентрированни дар. ХIанз, подрядагIа болх беча хана, цIаккха а нийслац цу тайпара нийрча хIама. Цу гIулакха тIахьожам а лоаттабе безац хIанз. Тоъаш ца хилча кхыметтел цIагIара хьатIада а кийча хул нах. ХIана аьлча, доахана лу шура уж кхабарах тийша я, хIаьта наха нийду алапеш — йоаккхача шурий боарамах.

ДукхагIа йоакхо е баьннаб совхоза кулгалхой хьайбаш леладерий соцкультбыта хьалаш вIаштIехьдахара, цар болх аттача баккхара. Цар новкъосталца дика кийчъяьй ЦIе уголок. Доалахьа дола хьайбаш кхабара доакъарца Iалашбаьб нах, кIора, дахча деннад, тикашка аха ца безаш мукъабаьхаб. Кхачан, промтоварни хIамаш, цкъаза дефицитни яраш а хьатIакхухь ферме, совхоза автолавкаца. Доахан латтачара кхо, нувхаш араяхара, хьайбашта хий молдара механизаци яьй. Къона, унахцIена, дикача фух да оаха хIанз леладу доахан а. Цу дерригне дикка айбаьб балхацара безам.

Бруцеллезах, туберкулезах цамогаш дола доахан хиннача хана — ши шу хьалха — хIара Iаттагара кхо эзар килограммал дукхагIа шура яккха могаш доярка яцар ферме. ХIаьта соахка цхьатарра йиънена карагIдаьлар из гIулакх. Уж ба Бахмадова Саят, Лабазанова Лайсат, Экаргова Медна, Исраилова Хазман.

Социалистически яхье хIанз а хьалха ба уж. ДIабахача кхаь бетта юкъера лаьрхIача 700 — 720 килограмм шура яьккхар царех хIаране, план 500 килограмм йолаш.

Толамий чам байзача, карагIдаьнначох кхоачам а ца беш продукци кхы а дукхагIа яккха йиш хулийта наькъаш леха безам хулийт наьха. Иштта да тха ферме а. ХIаьта дукхагIа шура яккха, цунга дIадодар лохде аьттув лур арендни подряд я. Из кхетадаьд тха хьайбаш леладераша. ТIадоагIача шера денз арендни подрядагIа къахьега лаьрхIад оаха.

Пачхаьалкхенна шура дIаялара карарча пятилетка план 7 ноябрь хьатIакхоачаш кхоачашъе декхар оттадаьд оаха тхоашта хьалхашка. ЛаьрхIар чакхдаккхар эггара хьалха хьайбаш Iангара дахарах тийша хургда. Цу гIулакха къаьстта теркам тIабохийташ къахьег оаха хIанз.

ДIаяздаьр М. ХАМАТХАНОВ.

Фу тоъац арендатора?

Укх деношка Ачалкх-дукъ тIа айеннача моттиге дадача лаьттай дай болча се нийсвелар со.

— Хьогара сона хIама эшац, къоалам мара, — йоахар цу лаьттан дас (дукха ха яц цох арендатор хинна) къаьнача механизаторас Беков Махьмад-Гире цхьан экономистага. — Трактора тIа со вагIаргва, аз хьабеш бола болх а цох хьадоагIар а лархIа мара дезац хьа. ХьадоагIа хIама юкъа да вай.

Дукха лаьттар экономист йист ца хулаш. Уйла яь хургьяр цо. Цун дагахиннар дувцалургдац сона. Бакъда, цхьа хIама-м лаьцар аз цар къамаьла юкъера.

Хетаргахьа, укх тайпара яр цу шиннена юкъе хинна дагахьара диалог. Механизаторо йоахар: аз кхоабаргва хьо, нийсса дакъа а деш. Аз хьадаьча хIамани Iаьдалая юкъе нийсхо лелае мара езац хьа.

Хьажал, фу тоъац таханарча арендатора. Аренда механизма «закон дика довзац цунна. Цунна хов болх бе а лаьттах пайда мишта эца беза а. Экономистага — къоалам ба. Цу къоаламца цо шийн хьаштдолчча тайпара дIа-хьа лостаду ахархочо хьадаьр.

ТIаккха мел низ болаш, мел шийн хьинарах тешам бенна хила веза «къоалам нийса хьекхарах» экономиста бIарчча дакъа лургдела ахархо. Нагахьа санна из «къоалам хьекха» цунна шийна ховре, экономист эшацар Махьмад-Гирена. Мел меца хиларах, низ беха из хиларах лаьттах пайда эца, из гIоттаде. цунга садолийта низ ба Махьмад-Гире. Бакъда, цу ханашка хиннача халонаша, СибарегIо, моцало школьни парта тIа кIезига ваьгIийтав из. Цудухьа вех цо шийн звеноца хьаккхета, яхаш, экономист.

Иштта да, юххера а аьлча, цу деша маIан. Тахан Наьсаречча кхашка дукха нийслу цу тайпара моттигаш. ХIама хьаде нах шортта ба. Бакъда, цар хьадер а хьадаьр а Iаьдала законаца нийсде декхарийла бола нах кIезига ба. Из вай вийца экономист а вацар «Iовдала». «Хьо цаI мара мичав, — йоахар цун бIаргаша, — Iа хьаденпа дакъа сона цхьаннена тоъаргдац. Са а ба кхаба безаш нах.

Иштта да-кх тахан латташ дола арендацара тIулакх. ХIаьта а Махьмад-Гиреца доттагIал лаьца экономист-м дехкеваргвацар, аьнна, хет сона. Нагахьа санна цун боахамга из хьежаваларе — кхыча тайпара хила а мегар цун уйла.

Махьмад-Гири — Наьсаре вовзаш механизатор ва. Сиглара Iочукхийсаяц цун шийн хана Iаьдало тийнна орденаш а, медалаш а. Брежневски ханашка цхьабарашта тийнна совгIаташ санна «чакх-са доагIаш яц Махьмад-Гире Къахьегама ЦIеча Байракха ши орден, «Знак Почета» яха орден, дукха медалаш.

Дицдала йиш яц 1942 шера, Наьсарен сиглен тIа моастагIий Iаьржа оалхазараш тIа а хьайза, кхашка бомбаш еттача хана а шийн комбайн ца соцаеш цо болх баь деношн.

Иштта кIоаргга лаьттанна мутIахь болча къаьнача механизаторех ва Махьмад-Гири. Мохк кхоабаш хьа а воагIа укх шовзткъа шера. Тахан тикаш продуктех яьсса хилар — цун бехк бац. Тахан уж, юхахьалийза кийча ва, нийса «къоалам хьакха ховш вола саг» мара ца эшаш. Арендах ше болх беш вола цхьа шу совгIа ха мара еце а езаеннай цун из керда форма, дайзад нийса из вIаштIехьъяккха хайча цох даргдола беркат. Цудухьа ше ткъаь шера кулгалдаь бIарчча бригада а йита, арендни звено вIашагIа а елла, цу совхоза эггара гаьнагIа а мецагIа а долча лаьтташка къахьега дIавахар из дIадахача шера.

— Ерриге из бригада яккха мегацарий аренда тIа, цигара дIа а ца водаш? — ях аз цунга.

— Вай моттигерча хьашташка дилача йоккхий коллективаш Iа яха дика товш яц арендаца, — аьлар цо. — ХIана аьлча, юххера а вывеска хувцар мо мара хIама хилац цох. Лийле-кхийсте юххера а шоаш хьалха хиннача тайпара совхозни подразделенеш хул царех. ХIама хувцаденнадац, масала, со дIавахачул тIехьагIа арендах болх бе йолаеннача тха № 4 йолча тракторни бригаде.

Лоацца анализ ергья вай цу деша, цу бригадан Махьмад-Гире звенойи хьокхамаш нийсдеш (дIадахача шерара итогаш). Бригадо, масала, ше доал даьча 1500 гектара тIара 200.000 сом пайда бир совхоза. Махьмад-Гире звенос 190 гектар лаьттара 54.800 сом пайда белар.

Кхы а беркатегIа хургдолаш да звеной гIулакхаш укх шера. ДIадахача шерара бIаьсти хала яр звенонна. ХIана аьлча, дIадувш долча ялатий фу а кхымел дар а шийн ахчах хьаэца дезаш яр из. Фу а Iаяха дика дацар, къаьстта хьажкIий дар. Укх шера цхьаккха хIама кхычахьара хьаэца а еха а езаш бац арендатораш. ДикагIа йолча участкашкара чуийцача хьажкIех хьа а хеража, 410 центнер фуна лаьрхIа чутессар цар дIаяхача гурахьа. Иштта шоаш хьалкхеяьрех Iалашдир коартолий фу а (50 гектара лаьрхIа). Цул совгIа, долча лаьттан тIа (140 гектар) хьажкIаш дIаелерхI арендатораша. Сорт а дикагIчарех да — «краснодарский». ДIадахача шера хIара гектара тIара 60 центнер елар цу сорто (планал шозза дукхагIа).

Звено йоккха яц — 4 саг. Махьмад-Гире шийн воI — Мухьмад а хIаьта вож шиъ — АрсамаковгIар ИбрахIими Аюпи звеньевойс ше хьалкхебаьча механизаторех ба, де дезар хьалхадаха ца дезаш а дисциплина лакха йолаш а.

Лоацца аьлча, опытага а хьинарга а диллача — хIама эшаш яц звено. Цатоъар — арендах йола знанеш, цун механизм, дIа-хьа доагIар нийса къоастаде ца хар. Экономически «къоалама болх» дика хац арендаторашта. Цудухьа чIоагIа ловра царна шоай чотах хIанзарчоа мукъа цхьа экономист шоашта юкъе хилар. Корава мег из-м.

М. КАРАЕВ.

МЕХКДАЬТТАХОЙ ГIОНЧАШ

Грозненски технологически транспорта болхлоша карара шу доладелча денз планагIа лаьрхIачул тIех дIа-хьа дихьад эзараш тоннаш мовхьаш, валови доходий задани 117,9 процент кхоачашъяьй.

Мовхьаш дIа-хьа дахьарга дIабода мах планагIа лаьрхIачул ши процент лохбаьб. Из бахьан долаш кходаьд ткъаьх эзар сом. ХIаьта транспортни гIулакхаш дара шийн бетта задани 114,5 процент кхоачашъяьй УТТ коллективо. Халкъбоахама мовхьаш дIа-юха дахьарга дIабода мах лохбарах, доагорасмазочни материалаш, электроэнерги кхоярах планал совгIа укх шера ткъо эзар сом пайда баьб цо пачхаьалкхенна.

Хьинаре къахьегарца белгалъяьнна я Ахматукаев Махьмуд ХIаронович, Даншин Василий Иванович, Соколов Владимир Михайлович керте латтача бригадай коллективаш. Хьалхарча квартала задани хIанзле кхоачашъяьй цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Ийсазлаг Iа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета хьалхарча сессех бола

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

6 апреле г. Грозне КПСС Нохч - ГIалгIай обкома политпросвещене ЦIагIа дIахо болх беш хилар ийсазлагIа хержача Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета хьалхара сесси. Из хьайийллар НГIАССР Лакхехьарча Совета председатела Д. Г. Завгаева.

Председателал дечо дош делар НГIАССР Министрий Совета председатела С. М. Бековна. Нохч - ГIалгIай АССР правительствас укх гаргарча пхе шера бергболча балхах доклад йир цо. Цу тIа С. М. Бекова оттайир республика социально - экономически а культурни а даькъе деГIайоалаяра программа, из кхоачашъяра наькъаш белгалдир.

Нохч - ГIалгIай АССР халкъа депутаташа тийннача дуккхача хаттарашта жоп делар докладчика.

Цул тIехьагIа НГIАССР Министрий Совета председатела доклад ювца йолайир. Из ювцача дакъа лаьцар Нохч - ГIалгIай АССР халкъа депутаташа ии. Филькина, Дикажева, Дадагова, Хасуханова, Куценкос, Исаева, Хадисова, Сагаева, Коломенске, Юнуева, Эдильханова, Исламова, Крохалева, Хацнева, Булчаева.

Дийцача дешай боагIаш бола соцам тIаийцар сессе.

1989 шера 4 августерча «СССР-ча судахой статусах» долча СССР Законаца хьалхле а лелаеш, Нохч - ГIалгIай АССР судахой квалификационни коллеге замечанеш теркал а еш, РСФСР юстице министерстваси РСФСР Лакхехьарча Судои халкъа городской а районни а судахой харжа, аьнна, енна предложенеш йийцар сессе. ХIаьта республика городскойи районнии халкъа судий председателаши халкъа судахойи хержар.

Цхьаь бутаргбац

ЮХА А ЛАЬТТА ТЕКХАД НОЖАЙ-ЮРТОВСКИИ МАЛГОБЕКСКИИ РАЙОНАШКА

Вай республике бахача наха дагадоагIа хургда мел доккхий зенаш дир дIадахача шера Ножай - Юртарча, МагIалбикерча, кхыча районашка хиннача токхамаша. Шоай цIенош а боахамаш а дита эзараш нах кхычахьа баха дIанхар цу хана. Амма, уж паргIата балалехьа юха а токхамаш доладеннад Ножай-Юртарча районе. КорзагIдаьннача Iаламо таханарча дийнахьа Беной, Байтарки, Гордали, Бильта, Заидак, кхы а ткъаь иттанел совгIа йолча юрташта зенаш даьд, дукха дезалаш бисаб чубаха фусам йоацаш.

Уж хIанзарчох шоай гаргара нах болча Iеш ба. Парте Ножай-Юртовски райкома хьалхарча секретара В. Е. Гужвас баьча хоамагIа, боахамашта юкъе къаьстта доккха зе хиннад «Даймохк» яхача колхоза. Наха а боахамашта а гIо дара чIоагIа Iатгъ района дукхагIдола наькъаш токхамаша дохадаь хилар. Цудухьа, республика Министрий Совета председатела заместитель И. А. Мулев керте латтача чрезвычайни комиссес эггара хьалха уж наькъаш тоадара тIабахийтаб теркам. Бохамаш хиннача моттигашка хIара денна хьалъуха гIум, жагIа, наькъаш тоадара мел эшар тIадетта машинаш, цига хьалъяхийтай бульдозераш, трактораш, кхыйола техника.

Ала деза, бохам хинна нах а бицбеннабоацилга. Хьоар, кхыйола кхачан продукташ тIа а йолаш, бархI машина яхийтай Ножай - Юрта респотребсоюзо. Эггара хьалха наха эшаш йола кхачан продукташ мах а боацаш тел бохам хиннараштa. Токхамаш царна даь зенаш тохкаш ба Госстраха болхлой. Районе болх беш ба связисташ, энергетикаш кхыбола специалисташ. Кхераме моттигаш белгалйоахаш дени буси къахьегаш ба лакха говзал йола геологаш.

Республика а района а партийнии советскии органаша ханнахьа теркалду бохам хиннарий хьашташ, беррига низ тIабахийтаб царна гIо дара. Токхамаш долча районе вена хиннав парте обкома хьалхара секретарь, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета председатель Д. Г. Завгаев, районе деча балхашта тIахьожам лоаттабеш ва парте обкома секретарь Е. В. Тумсоев. Токхамаш доладеннача хана денз Ножай-Юрта ба чрезвычайни комиссе председатель И. А. Мулаев, «Чечингавтодор» яхача объединене кулгалхо А. Н. Алмасханов, кхыбола кулгалхой.

Ножай - Юртовски районе хIанз а текхаш да лаьтта. Геологаша баьча хоамагIа, ер бIаьсти чакхъяллалца кхерам тIалаттаргба цига бахача наха. ХIаьта, шеко яц ножай-юртовцашта гIо дара оарцагIъяьннача республикански органаша мел эшачунца уж Iалашбергхиларах, Iаламо мел даь зенаш юхаметтаоттаргхиларах. Во тIакхаьчараш цхьаь бутаргбац.

«СЕРДАЛО» ЖУРНАЛИСТАШКАРА НОВКЪОСТАЛ

ЧIоагтIа халахеташ тIаийцар республика къахьегамхоша Ножай - Юртовскии Малгобекскии районашка юха а лаьтта чутекхад, юха а дуккха нах шоай тхов кIийленех баьннаб, бахарах бехаб, юха а нахага бален саготон кхаьчай аьнна, бена хоам.

Вай советски наьха дика оамал я кIалбисарий оагIув хьаллоацаш, уж цхьаь ца буташ, шоашта могаш дола материальнии моральнии гIо а деш, гIайгIа тIакхаьчарий бала байбеш. Иштта, «Сердало» газета журналисташа селхан шоай коллектива собране соцам баьб редакце хIара болхлочо цхьан дийнахьа къахьегарах доагIа шийн алапи сагото тIаэттача наха гIо дара йолча фонда СССР Жилсоцбанка Нохч-ГIалгIай управлене № 100700301 йолча счете дIахьожаде, аьнна.

«Сердало» журналисташа тIахьех республика творчески союзий беррига болхлой лаьтта такхарах бахарах бехача наха шоашта могаш дола новкъостал де.

МЕХКДАЬТТЕИ ГАЗИ — ДУКХАГIА

Дика къахьегама толамаш доахаш чакхбаьккхар дIабаха кхо бутт «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Дерригача технико - экономически хьокхамий пачхаьалкхен план дикка тIехкхоачашъяьй цар. ПланагIа лаьрхIачул совгIа даьккхад 8810 тонн мехкдаьтта. Из деррига а лакхерча категорех мехкдаьтта чакхдоахача заводашка дIадахьийтад цар. Цул совгIа, оттабаьча боарамал тIех цар яьккхай йиъ миллиони 700 эзари кубически метр газ.

Кхы мел дола технико-экономически хьокхамаш кхоачашдеча а дика къахьегама мулаш даьхад цар. Скважинаша, кхыча оборудоване болх ца беш йоаккха ха кIезигьярах дикка лакхъяьй царех пайда ийбара коэффициент. Пачхаьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа НГДУ коллективо маьхалъяьккхай 57 эзар сом мах бола товарни продукци.

Халача балхашта механизаци автоматизации ярах, къахьегамеи технологически дисциплина чIоагIъярах къахьегама овсарле лакхъяра квартала задани пхи процент тIехкхоачашъяьй мехкдаьттахоша.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, планал тIех эггара дукхагIа мехкдаьттеи гази яьккхарех я шийн балхах тIехдика кхеташ вола инженер Асатуров Владимир Александрович керте латтача шоллагIча промысла коллектив. Массаза яхье хьалха а латташ, башха-дика толамаш дахарца белгалбаьнна ба мехкдаьттеи гази йоъха операторащ Ковтун Илиодор, Щекин Анатолий, Данилов Александр, Мишуточкин Виктор, Дмитриев Станислав, кхыбараш.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

КПСС Устава проект ювцаш

Сона хетачох

Оаха, къонача коммунисташа боккхача теркамца тІаэц партийни вахаре хулаш дола хувцамаш. Уж хиланза даргдоацилга гуш да. Геттара лоархІаме да, аьнна, хет сона, хІанз парте керда Устав оттадар. Цудухьа, кІоаргга йийшар аз Устава проект. Ала деза, дукхагІча даькъе, мугІарерча коммунисташа сатувсача тайпара оттадаь да из документ. Цунца дувзаденна белгалдоахаргдар аз ер дешаш: «КПСС членалла хьаэцарах йола ваІад ю юххьанцарча партийни организаце йийллача собране. Собране яь ваІад хоадам беш я». КІоаргга маІан • долаш моттиг я из.

Сона дагадоагІа се парте миштта эттар. Цеха комсомольски организаци, тІаккха завода комсомола комитет, тІаккха комсомола райком, цул тІехьагІа цехерча партийни организаце бюро, тІаккха цеха коммунистий собрани, тІаккха завода партком, хІаьта цигара ваьлча райкома партийни комисси, эггара тІехьа райкома бюро — иззал го баккха безаш хилар со. ХІаьта соца болх беча коммунисташа тешал а даь со парте дІайийцача доалаш дацар гІулакх? ДІахо мел дар боккъонца йола бюрократизм я. Со Устава проектана раьза хилар из цаІ да. Иштта, лоархІам болаш хІама хет сона, областной партийни организацеш шоай лоІамагІа партийни средстваш лелае бокъо йолаш хилар. Амма, таханарча дийнахьа цунах кхоачам бац. НийсагІа дар хІара юххьанцарча партийни организаце гулдаьча ахчах цхьа дакъа райкома дІа а луш, юхедисар шийй лоІамех леладоре. Партийни средстваш иштта лелаеш хилча цхьан кулгалхочоа дагадохаргдац вай города юкъе яь обком е Заводской районе райкома хьисапе йола партийни гІишлош хьалъе. Атта даккхац мугІарерча коммунисташа партийни бюджете дІатела ахча. «Моттигерча партийни контрольно - ревизионни органаша хан - ханнахьа - коммунисташта информацеш тел партийни бюджете лоаттамах а средстваш дІаахийтарах а», яхилга, демократически централизма принципаш юсаш хилча кІал лард йоацаш да. Цудухьа из аз ювца статья кхыча тайпара хила еза. «ХІара юххьанцара партийни организаци, цун доакъошхоша гулъю взносаш шийй лоІамах лелае бокъо йолаш я», аьнна, хила еза из статья, сона хетачох.

С. ГОНЧАРУК,
«Автоспецоборудование» завода токарь, коммунист.

Нийсхо хургья

Дукха ха йоаццаш газеташа кепатеха парте Устава проект мога а ю, хьал а лоац аз. Сона хетачох, цо парте сий айдергда.

Керттера хет сона, партийни организацеш чура вахари болхи вІаштІехьбаккхара шоай лоІаме хилар. Цар решенеш, нагахьа санна уж КПСС программни де лерхІараштен Устава нормаштен духьала еце, персональни дешашта йолча решенешкара дІаиккхараш, лакхе латтача органаша хувца йиш йолаш ца хилар. Цо хІара коммуниста таро лургья парте вахара юкъе боккъонца дакъа лаца.

КПСС членалла хьаэцилга индивидуальни порядкагІа, демократично а гласно а чакхдоакх. КПСС членала хьаэцарах йола решени ю юххьанцарча партийни организаце йийллача собране, хІаьта из хоадам беш а я. Іалаьмате дика хІама да из. Юххьанцарча партийни организацел дикагІа хьанна вовзаргва парте дІаэцаш вар. Из ваІад еча хана юххьанцарча партийни организацера коммунисташ хьежаргбац анкетни даннешка, цига керттердар хургда цо беш бола болх, коллектива вахаре цо лоаца дакъа, цун оамалаш.

ХІаьта вай вахар укх хьалашка кхачар а парте мугІарашкара нах дІабувла балара бахьан а сона хетачох, цхьабола коммунисташ шоашта болча пайданна парте ихалга да. ХьалхагІа парте дІа миштта ийбора дага ма доагІийи вайна.

Къаьстта могаду аз юххьанцарча партийни организацей балха финансировани яра, кхыча балхех мукъабовлийта болхлой лелабар а чудоагІаш, членски взносех хьачуйоагІа средстваш 50 процентагга кхоачаш дІаяхийта бокъо ялар. Цо юххьанцарча партийни организацешта дикка гІо дергда шоай болх тоабе.

Ала деза, СССР Конституце тІера 6-гІа статья дІаяккхарах. Сона хетачох, парте мугІараш цІендара, цун сий кхы а чІоагІагІа айдара никъ хьабелларгба цу гІулакхо. ХІанз парте баха гІертаргбац партбилетаца карьера е безам бараш.

ТІеххьара белгалдаккха безам ба са цхьаькха. Союзни республикай компартеша, краевой, областной партийни организацеша шоай лоІамагІа лелаю шоай бюджет, самофинансированега довлар Іалашдеш йола доходаш дукхагІа хилийта а гІерташ къестаду структурноштатни а финансови а дешаш. Долче, дикагІа бІаргагургда партийни балхаш тІа бола наха ийшачарел дукхагІа болча а наьха тешам беннар мара цига вусаргвоацилга а.

М. ИБРАГИМОВ,
«Красный молот» завода болхло, КПСС член.

ДукхагІа де хувцамаш

Хьалхарча даькъе белгалдаккха деза, парте мугІарашта юкъевахар а дІавалар а теттара аттача даьналга. ГІулакхе хилар бахьан долаш парте лоархІам лакхлургба.

Бакъда, со раьза воацар а да парте Устава проекта тІа. Эскаре гІулакх даьчул тІехьагІа прапорщик волаш цхьа ха яьккхар аз. Цудухьа эскарера хьалаш сайна довз, аьнна, хеташ ва со. Къаьстта байзаб сона политотделий болх. Бакъдар бакъ хила деза, хайра хІама дац цу отделаша. Цудухьа тІехь-тІехьагІа дукхагІа дувц вІалла уж отделаш езаш яц, яхаш. Сона а иштта хет. Эскар политикаца маза болаш хила дезацар. Цул совгІа, белгалдаккха дезар, эпсараш цхьаккха тайпарча политически организацешта юкъе хила бокъо яц, аьнна.

Сенна эш из? Из эш моллагІча политически организацега шийй доал халкъа эскара кач ца долийтара. Иштта парте хила бокъо йоацаш хила безар, сога хьаттача, прокуратура, халкъа суда, паччахьалкхен кхерамале лораеча органий болхлой.

Бакъда, цу тайпара хувцамащ даьдац КПСС Устава проекта тІа. Вешта, царех дувца мег кастта хургйолча КПСС XXVIII-ча съезде.

И. ПЛИЕВ,
СОГМИ студент.

Лазерни технологе Ленинградски центре хьаяьй маьха еза йолча материалех яьча изделешта маркировка еш йола установка.

Центр чІоагІъяьй Ленинградски политехнически институтои «Интербим» яхача малхбузенгермански фирмаи. Прибораш тоаеча юкъе дакъа лоац иштта дунен тІа йоккхагІъярех йола промышленни лазераш хьаеча «Когерент дженерал» яхача фирма а. Шоай оагІонгахьара лакхерча школа партнерашта таро еннай лазерни электронно - лучевойи технологе лабораторешка болх бе, вІашагІъеллай «интеллектуальни продукци» металлага гІолла чакхъяккхара йола инженерни бригадаш.

Ленинградцашеи цар малхбузенгермански партнерашеи хьаьдда йолча производстве лелаяра йола целевой лазерни технологеш кийчъелга чакхдоакх. Заказчика ловш дале, центра болхлоша кхоачашдергда оборудованена монтаж елга а сервисни гІулакх делга а.

Ленинградски центра марка тІалатта лазерни установка дика лоархІаш я Витебски заточни станоки заводе, Запорожски металлоконструкцей заводе, «Карпатнефтемаш» яхача объединене.

СУРТА ТІА: центра инженер Иван Ренардович Емельченков лазерни технологе таронаш миштай хьахьокхаш ва.

М. БЛОХИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

НАЬХА УНАХЦІЕНО ЛОРАЯРА

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединене мехкдаьтта чакхдоахараша, химикаша дукха балхаш дир соахка хинеи феи бассейнаш цІенагІа хилийтара, лаьттан ресурсех дикагІа пайда ийбара, болх беча предприятешта гонахьарча средана беш бола Іоткъам кІезигагІа хилийтара. ПланагІа шера чакхъяккха езаш яр 140 организационно - технически мероприяти, царех кхоачашйир 86. Іалам лорадара тІадерзадаь соахка даьча балхашка дІадахийтар кхо миллиони 450 эзари сом.

Объединене даьча балхех эггара лоархІамегІа дараш укх тайпара да: В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода № 8 йолча установке хьалйир стабилизаце блок, В. И. Ленина, А. Шерипова цІерагІча заводашка серно-кислотни очистка установкашка мистача газашта нейтрализаци елга юкъедоаладир, № 40-1 йолча установка компрессорашка цкъа пайда ийца хий шозлагІа пайда эцара дІачуухийтаргдола гІулакх вІаштІехьдаьккхар, иштта кхы дукха балхаш дир.

Цул совгІа, Г-43-107 яха комплекс а болх бе йолаялийтарца дувзаденна, хийца эргаяьккхар цу участкера технологически режим, болх ца байташ соцайир цхьайола установнаш. Из бахьан долаш дикка хоалуш кІезигьелар аратувсаш йола зене газаш, дикагІа пайда ийбе болабир Іалама ресурсех.

Хин ресурсех дикагІа пайда ийбара а уж лораяра а хьаль керттера производственни фондаш 91 миллион совгІа сома маьха я. Производственни гІулакхашка дІаухийташ дола технически хий а кІезигде лаьрхІа да, цунца цхьана Шолжа чу дІачууха бІеха хиш а кІезигдеш, долче, дукхагІа хургда биологически очистки сооруженешка цІен а даь, дІаухийташ дола хиш.

Санитарно - защитни зонера хьалаш экологически нормативаша дІа мадеххара доацаш йола моттигаш кІезига нийслац. ДукхагІча даькъе уж моттигаш нийслора къаеннача, типъеннача коксови батареяшка болх байтарах, технически хьалаша дІа мадеххара технологи а яцар цу батареяшка. Соахка коксови цех дІа а къайла, болх ца беш соцайир. Иштта фо бІеха деш моттигаш нийсъелар установкай пишкашка саьнгал увш дола доагор доагадарах, технологически режим телхаеш а авари ярах оборудованега болх ца байташ сецаеш а моттигаш нийсъяларах, резервуарни парк къаьна хиларах.

Белгалдаккха дезаш да фон хийн цІенагІа хилийтара хадданза тІахьожам лоаттабелга. Фега артувсача, иштта хица дІаухийтача зене хІамашта инвентаризаци ю, уж меллай хьожаш замераш ю царна УВК-и ОСВ-и санлабораторе. Шолжа, Нефтянка яхача хиний санзащзонаш, промсвалкаш миштай хьежаш хадданза тІахьожам лоаттабу цар.

Коксови цех дІакъовларал совгІа НГІАССР госкомприрода болхлоша дІакъовлийтай № 1 йолча молсовхозера промсвалка, цигара отходаш дІайоахаш латт. Укх шера цигга де мел деза балхаш чакхдаьха бала лерхІ. ХІаьта тІадоагІача шера дІайийна хІамаш хьахургйолаш цигара лаьтта юха меттаоттаде лерхІ.

ДогІа деча е духдувлача хиша хьачукхухьача мехкдаьтта продукташа бІехду Шолж. Из ца хилийтара хьалъе езаш я бархІ дренаж, 14,5 километр дІоахал дола противофильтрационни пен. Шин дренажа йола проект а йолаш я. Цигара балхаш Іалаьмате во лел. Из иштта хилара тешал деш да ер масал: дІадахача кхаь шера В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе дренажаш хьалъяра хьахьожадаьча 1,7 миллион сомах пайда ийцар 323 эзар сом мара дац.

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединене коллективана хьалхашка латтача проблемаех керттерчарех цаІ я очистни сооруженешкара хьаухача хих юхеюсача хІамашта утилизаци яр, предприятешкара арауха хиш мамогга цІенагІа хулийталга. Из проблема къоастаяра цхьадола балхаш деш да. ГрозНИИ, «СевКавНИПИнефть» институтий Іилманхошца, геологоразведочни партеца, казахски пусконаладочни управлене, «БашНИИнефтепереработка» института коллективашца, кхычарца договораш а даь, хоадамболлаш дола балхаш деш да цу лостамагІа. Экологически дешай хьакъехьа иштта балхаш де доладаьд укхаза вай мехкарча а доазол арахьарча а тайп-тайпарча Іилман - технически институташца, проектни организацешца. Царех я АзНИИ, «Х и м автоматика» НПО. Предприятешкара дІауха хиш механически даькъе цІендара, Заводской районерча лаьттан тІоанашкара мехкдаьтта продукташ цІенагІа хьакъостаяра ПОГНОС-а коллективо договор а яь ФРГ-ча МРХ яхача фирмаца болх бу. Хиш цІендара йола кислотни установка хІанзлехьа техкай, лаьттан тІоанашкара мехкдаьтта продукташ дІаозара йола ха къоастаьй.

Гуш ма хиллара экологически хьалаш тоадара районе чакхъьха организационно-технически мероприятеш кІезига яц. Цу мероприятеша тоадаьд районера меттел городера а экологически хьалаш. Іалам лорадара дола дешаш къестадеча хьалашка увтта лоархІаме проблема я болх беш йолча предприятешта реконструкци елга. «Грозгипронефтехим» института коллективо кийчдаьд реконструкци яра дола технико - экономически документаци. Цун керттера декхар да: къаеннача, тишъеннача установкашта метта кердаяраш оттаелга, экологически даькъе дикагІа хургдолча бесса технологи хувцалга. Шолж лорадара йолча зонера очистни сооруженеш кхычахьа дІаяхьийтар, предприятешкара додача хишка дІачууха зІамига хин тоатолгаш мамогга цІенагІа хилийтар, фега, иштта хи чу аратувса зене хІамаш мамогга кІезигьяр. Дерригга а реконструкци ярга дІадаха дезар 550—600 миллион сом да, цу даькъе экологически хьалаш тоадарга дІадохийтар 170 миллион гаргга сом а долаш.

Хевш ма хиллара оттадаь да Грознера мехкдаьтта чакхдоаха заводаш городал дІарайсахилга. ХІаьта шоаш баь соцам кхоачаш ца беш гаьна боах директивни органаша.

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединене реконструкци яра йолча технико - экономически решенега хьежжа Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совето чІоагІъяьй 2005 шерага кхаччалца йола экологически программа. Из кхоачаш ца яр кхерам болаш хьал эттад хІанз, хІана аьлча «Чечено-Ингушстрой» производственни гІишлон - монтажни объединене коллектива низ дІакхачац белгалдаьха балхаш кхоачашде. Долче, кхыдола наькъаш лаха деза доагІача хьисапе уж лоархаІме балхаш дІадахийтара.

А. ЗАМИДОВ.

КОНКУРСНИ хьисапе дукха альтернативаш юкъе а кхувлаш, хала вІаштІехьйоахача хоржамий собранеша Іаяха дукха хувцаш хІама дац Наьсарен района хьакимий команда составе. Меттахьа вала тигац царех саго, шоашта уллув хьаувттараш опытага а знанешка а диллача шоайла дуккха чІоагІагІбале а.

Фуд уж сел тешаме шоай гІандаш тІа багІийтар? Къайг дага ца ехача Іелац дидат хила лаьрхІача Б. Талдиева редакце дайта письмо. «Дехкеваьннав со айса цига каьхаташ дІачуденна, яхаш язду цо. ХІана аьлча, тешац со шийй къаьнача кадрех директоро вІашагІъеллача конкурсни комиссех».

Кизга чу хьежаш санна гуш хиннад Талдиевна цига хургдар из ше АМООС-е болх беш ва, дипломированни юртбоахама специалист ва). Директор Я. Галаев хьоргьяц, тхо долча парте райкома секретарь хьа ца кхаьчача, аьнна, саг вахийтар райкоме. Из саг юхакхачалехьа хьалха хиннача 6 кандидатурана цхьаькха цаІ ІотІа а кхийтта — ворхІ кандидатура хилар директора гІанд къувсаш. Царна шийй кандидатура ІотІатехар вар совхоза директор Я. Галаев (диц ма лелаш: балхара мукъавалийта ше, аьнна, райкоме цо заявлени енна хилар).

Демократе наькъагІа

Кхоанен уйла е тахан кулгалхой хоржача хана

уж гІулакхаш зийча. Къайгговза оалхазар да, вайна цох дош ца хете а. Зийнадий оаша, цо бІи мичахьа болл. Эггара лакхагІа а чІоаггІа кхотаенна а га лох цо цкъарчоа. ТІаккха ткъовронаш шоайла дукхагІа вІашагІъювзаеннача лакхача метте «фусам» е йолалу. Мух а латац иштта беллача бІенах, цо мел чІоагІа га эгаярах Іо а божац. ЦаІ из да. ШоллагІдар, цу бІин чура фуъ дІадахьа кхыдола оалхазар делча дукхача халонех чакхдала деза цун.

Цу къайгий системагІа бІенаш дехка дукха чиновникаш ба застойни ханашка денз хьабоагІаш. Цар «бІенаш» дохаде атта дац.

Къайгаш хьоаярах сайх бехк ца баккхар дех аз йІайха фусам хувцара духьала эттача хьакимашкара. Царна юкъе-м кІезига бац наьха тешам бенна кулгалхой. ХІаьта а перестройка доккхийча декхарашка, тахан хиланза даргдоацача хІамашка диллача — заявленеш а телаш, шоай лоІамагІа цу «бІенаш чура» гІовтта декхарийла бараш а нонагІо ба.

Бакъда, цхьаь цаІ дІавахавац шийй лоІамагІа. Керда хержача КПСС райкома хьалхарча секретара А.-Х. Аушева шийй чулоацамга диллача демократически хьисапе из къаьна сурт хувца, аьнна, гІулакх дІадоладаьд районе. Из болх, вай аьннача тайпара, дІахо бодаш ба. Графикага хьежжа хоржаш ба кулгалхой. Бакъда, ворхІ бархІ моттиге хиннача хоржамашка хІанзарчоа цхьаь цаІ кулгалхо хийцавац.

ХІанад из? Сенца дувзаденна да? Даккха гІалат доацаш ба, масала, бІаь гаргга миллион сом Іаьдала зедаь багІа совхозий директораш е кхыйолча предприятей кулгалхой. Бац. Цул совгІа, къахьегама коллективашта шоашта кулгал ца дича бакъахьа хеташ бараш а дукха ба.

ХІаьта а уж бус шоаш хиннача коллективаша демократически хьисапе харжад тхо аьле, хьалха хиннача чул а чІоагІбале.

Дагадехар сона се зІамига бер долча хана хеза багахбувцама цхьан илле тІа:

СОНА хеташ, къахьегама коллективашра укх тайпара дешаш. «Хьога мича лув со, ва Іаьржа Малсаг, хьо маьлха ваьккхача Хизрийга лув...» раьза йолаш бисац шоай моттигашка вай бувцаш бола кулгалхой, гонахьара гІоз чІоагІа хиларах бус. Из массане гуччахьа дувцаш а дІакхайкадеш а да районе. Цудухьа газет а даргдац цох шийна хетар ца аьлча. ЦаІ из да. ШоллагІдале, доккхий хувцамаш де дІаболабеннача наьсархошта а, хІаьта дерригача къаманна а чІоагІа эш бакъ дош, нийса дош.

Вай лакхе аьннача тайпара, шоайла вІаши ювзаеннача гаьнашта юкъе дехка бІенаш дохаде атта хургдац. ХІана аьлча «конаш» догІа моттигаш дукха корайоагІа цхьаболча кулгалхошта.

Сона хьалхашка улл «Экажевский» совхозе конкурсни хьисапе директор хорж, аьнна, хезача цу посте кандидатура хувца, аьнна, яь собрани ехар, «жинаш» юкъе а лийлха. ТІаккха цхьа юкъ яьннача гІолла — шозлагІа «хоржамаш» хилар. Царех а хІама хиланзар. Галаевс шийх директор а лоархІаш, наха цох директор а ца лоархІаш цхьа юкъ эттар.

Юххера а КПСС райкомо (из дерригга киловзалкегар шийна байзачул тІехьагІа), цхьан юккъа хила, аьнна, керда директор М. Тумгоев хьожавир цу совхозе. Нах хьайра (укхаза-м директора гІоз бар хьайнар йоах): «Тхона из директор везац — кхывар веза», аьнна.

Еррига Экажкъонгий-Юрт гулъелар шоллагІча дийнахьа. Дика болх ба уж чуховша цІа-моттиг йолаш: совхоза конторана юххе керда хьалъяь культура Дворец я, гІаьххьа цу гІулакха йича санна. Цу чу шоллагІча дийнахьа гулбеннача наьха барт танзар керда директор харжа. Вай вувцаш вола М. Тумгоев харжа, аьнна, дош оттадаь къахьегама коллектива совет цу собране мукъаялийтар шийй гІулакхах. Наха аьлар: «тхона ца эшаш вола кулгалхо хьачу ма тувса».

Да-м бакъ дар из. «Гале чу» а бехкаш, хьакимаш дІа-хьа кхийла ха дІаяьлча бакъахьа я. Шийй «цІен тІара» саг дикагІа ва. ХІаьта а дикка ладувгІаргда вай цу дешашка. Тхоай юрта хьалхкхийна а тхоай юрта вахаш а вола кулгалхо эш тхона, аьлар наха. Райком цу гІулакха духьала яц. Вай лакхе вийца «40 лет Октября» яхача совхозера парторг М. Тумгоев цига дІахьожавеча хана а хьожаваьвацар райкомо из цига дІачІоагІве, аьнна. ХІаьта а совхоза «къахьегама коллектив» цу тайпара никъ (иштта аргда вай цох) кхетабанзар. Цудухьа (диц ма лелаш «къахьегама коллектив» зІомолгашта вай юкъе йоллара бахьан) протест яхьийтар совхозера райкоме: оаха тхоашта везаш вола директор мара хоржаргвац, аьнна. Цу тІа, цигарча директора Галаевс ши-кхо ди хьалха райкоме дІаенна заявлени а яр, балхара мукъавалийта со, аьнна.

ГАЗЕТ дешар дика кхеташ хургва эттача хьалах (хьалха хиннача директоро балхара дІавалийта со, аьнна, заявлени еннай райкоме, райкомо цхьан юккъа шийй рекомендацех, вешта аьлча, хоржамаш хиллалца, аьнна, керда директор хьожаваьв цу совхозе). Цу деношка бокъонца ховш дацар «цІилеторг» сегар малав, ховш дацар юртхошта эшар Галаев ва е керда вена Тумгоев ва. Хий кІедж йоахаш дар. СССР халкъа депутат Х. Фаргиев юкъеваьлча а хІама хиланзар цу дийнахьа (2 апреле дар из).

ШоллагІча дийнахьа цІаьхха а хьалйнзар Двореца зал.

— Фу дергда вай, ва-а нах, — яхаш кхайкаш совхоза экономист (собране президиума председатель) Х. Костоеви, цунна кандидатураш оттае, яхаш, залера детташ цІогІарчи — «кІур» бар зале баьллар.

Оаха собрани дІахо ца хоадаеш, Иштта из гІулакх эттача ханна хьаккхьачар КПСС райкома хьалхара секретарь А.-Х. Аушев, СССР халкъа депутат Х. Фаргиев, «Нийсхон» председатель, Нохч-ГІалгІай АССР халкъа депутат И. Кодзоев, кхыбола нах.

Иззал нах хьатІабеха безача хІана кхьчад из дош, аьнна, хеталургда шоана. Сона а хетар из цу собране вагІаш. Дерригга а фуд аьлча, вай дийца «къайгий бІенаш» да. Хала да тахан уж гаьнаш дІа-хьа оагае я «бІенаш» Іолегаде а. Тайпай озабезамаш, хьалха хиннача кулгалхой гІозараш, шучалмохчал... Дерригга а вІашагІъийнад тахан кулгалхой хоржача моттигашка. Из зІы хоадае атта а дац.

— Оаха, мехкаца дага а даьнна, шоана дагадоагІа ма хургдий со хоржача дийнахьа райкома хьалхашка хиннача митинге дийцар, — йоахар цу собране ше къамаьл деш райкома хьалхарча секретара нов. Аушева. Районе дукха кулгалхой хувца безилга а ховш, хІаьта демократически платформа тІа из процесс хилча бакъахьа а хеташ, лаьрххІа оттаяьча графикагІа коллективашка керттера кулгалхой юхахаржа лаьрхІадар оаха. Из болх хІанз дІахохьош ба. ХІаьта а тхона хьагуш долча суртах цхьаь цаІ кулгалхо хийцавац хІанзалца. Коллективаш шоашта тІехьайоах цар, шоашта гонахьарча «гІозарашца», тайпай - гаргалонех болча аьттонашца.

Секретара дош делар: нагахьа санна цу тайпарча тийшача балхаца цхьабола кулгалхой шоай моттигаш чІоагІъе гІерте а хьалха хинна «комараш» царна хургйоацилга. Нагахьа санна шоай болх-никъ цар ца хувце. БІаь миллион сом гаргга зе даьча совхозашкара хьакимаш «шоай моттиге» ба яха нах а уж кулгалхой моргаш ба.

Нийсхо хилар дехаш, бакъдар котдаккхар дехаш, перестройка никъ тиш ца беш дІабахьар дехаш къамаьлаш дир цу собране Х. Фаргиева, И. Кодзоева, кхычар. Тайпай гаргалча нахагахьа озабезамаш деча дац вац, йоахар цар. Къаман сий деза вайна тахан, вІалла ца хиннача тайпара.

Цул тІехьагІа къайлагІа тессача кхажо хьахьекхар: цу ворхІ кандидата юкъе совхоза директоралла Добриев Руслан хержалга. Руслан дика специалист (агроном) ва.

ЦУ СОБРАНЕХ-М лоацца хоам бича а даьнадар, нагахь санна цу совхозе хиннар мо дола хьалаш кхыча моттигашка а ца нийслоре.

Хоржамаш-м чакхдаллалца дІадихьача а новкъа дац, аьнна, хет. ХІаьта наха, къахьегама коллективаша шоаша кулгалхой хоржача хана гаргалонашка, тахан шоаша хьаллоацача кулгалхошкара шоашта баргболча пайданга са а ца тувсаш, цІенача уйланца харжа беза уж. Чакх-са доагІа хІамаш товргдац демократеца а тахан вай хьалаьцача наькъаца а!

М. ЗАНГИЕВ,
тха соб. корр.

«Фусамаш—2000»

Боахама хьисапе

Из геттара дика да йоах эзараш болча мехкдаьттахоша. Цар шоаш раьза а болаш шоашта хьалду цІеношъ.

ГІишлон материалаш ца тоъаш хиларах, финансово-экономически халонаш оттарах, гІишлонхой дІа-са бохабаь хиларах, мехка кризисни хьал доландаь, къаьстта укх тІеххьарча шерашка, «Фусамаш-2000» яха партен правительстваси оттаь программа кхоачаш ца еш йисар кхерам болаш я.

ХІаьта а фу ду-теш из программа кхоачашъяра, баха нах фусамашца Іалашбара, квартирашта аргІана латтача наьха итташ шерашка ца хувцалу райисполкомашкара списокаш дІаяхара?

Цу деша кІоаргга уйлаяьй «Грознефть» объединене, сона хетачох, цу деша хьакъехьа нийса никъ а лаьцаб — боахама хьисапе шоай болхлошта цІенош хьалделга. ХІаьта из баха нах сихагІа фусамашца Іалашбара цаІ мара боаца никъ ба. Из иштта хилар хьагойт шоай гІулакхашца МагІалбика а Старопромысловски а мехкдаьттахоша.

— Бакъда МагІалбикера бараш хІанз а болабала гІерташ мара бац, — аьлар ше къамаьл деш коммунальни гІишлош хьалъяра отдела инженера нов. Викторова, — хІаьта а цар хІара шера хьалдаь доакх вІаштІардаь дукха квартираш йола цхьа цІа.

ДІадахача шера «Грознефть» объединене боахама хьисапе хьалдир 10 эзар квадратни метр хула нах чубаха цІенош. 300 дезал кердача цІеношка баха хайшар.

Укх 1990 шера цо боахама хьисапе хьалдергда 12 эзар квадратни метр хула цІенош. Кхы а дукхагІа цІенош хьалде йиш йолаш а да. Йолаш йолча таронашка диллача боахама хьисапе хьалде йиш я 15 эзар квадратни метр цІенош. Цо дикка моттиг лоацаргья «Фусамаш-2000» яха программа кхоачашъеча.

Боахама хьисапе цІенош хьалдара гІулакх къаьстта дукха дезаденнад «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахошта. Цар даьча лоархІамегІа 1999 шу тІакхоачаш цу хьисапе цІенош хьалдеш хилча беррига болхлой фусамашца Іалашбергба. Из бакъхилар хьагойташ да хІанз Старопромысловски района 138-ча квартале цІенош хьалдеш ду балхаш. Цига боахама хьисапе хьалдеш да 74 квартира йола цІа. Из кирпишкех хьалдотташ я Б. И. Шляхтина каменщикий бригада. ХІаьта цІа хьалду графиках йиллача ханал хьалха бувлаш. Каменщикаша болх бу раьза а болаш, хІана аьлча царна хов цІенош шоаштеи шоай новкъостащтеи хьалделга.

ГІишлон материалаш ца тоъаш ца сецача цар шоай бехкагІа болх сацийтац. «Старогрознефть» НГДУ кулгалхоша Іалашбу гІишлонхой материалашца — снабжене служба дика болх беш я.

Нах чубаха цІенош дукха хьалде доладар бахьан долаш цига лаьрххІа гІишлонхой бригадаш — кровельщиккий, отделочниккий, плотниккий бригадаш хьае йийзар. ХІанз уж бригадаш болх беш я цу 138-ча квартале 100 квартира йола цІа йистедоаккхаш. ХІаьта цу цІенах ахане чу баха нах чуховшабаьб. Юхедиса ах цІа — 50 квартира махулла сихагІа йистедаккха гІерт. Геттара тІехьадаьлча а дерригга цІа июнь бетта хьалдаь дергда.

Хьалдеш латтача 75 квартира йолча цІенах декабрь бутт чакхбалалехьа ах нах чуховшабе йиш хургйолаш даьдаргда.

ХьатІадоагІача шера цІенош хьалдара планаш а я мехкдаьттахой. Цу 138-ча квартале 100 квартира йола цІенош хьалде лерхІ.

Корреспонденци чакхйоалаш са ала безам бар квартираш яларга хьежаш ца а даргІаш, вай воаш оарцагІдаьлча бакъахьа дар цІенош хьалдара, тІаккха сихагІа фусамаш хургъя вай, ала.

А. САДУЛАЕВ.

ГРУЗИНСКИ ССР. СССР металлурге министерства Чиатурски военизировании горноспасательни отряда бІухошта нах кІалхарбоахилга — из атта боаца хІара дийнахьа беш бола болх ба.

Лаьттан кІалхарча цІерашца, хий Іаьржа дарца, дага а доацаш токхамаш хиларца къовсам лоаттабара хІанзара техника Іалаьмате дика йовзаш бола, дукхагІбараш потомственни горнякий къонгаш бола уж минот ялалехьа авари хиннача тІакхача могаш, нах кІалхарбахара де мел дезар де ховш ба.

Уж кагийнах бар унзара лаьтта аьгача хана эггара хьалха Спитаке кхаьчарашца. Мел дукха нах бовчара кІалхарбаьхаб цар!

Гой цудухьа дуккха шераш да отряд болх беш йолча «Чиатурмарганец» яхача производственни горнорудни объединене еррига участкашка цхьаккха тайпара зулам ца хула.

СУРТА ТІА: ученеш еча хана.

А. МАЧАВАРИАНЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Даьй дика гIулакхаш, хоза оамалаш

Уцага Малсаги аьлан йоIи

ХIанзчул шовзткъа шу хьалха Наьсар-Кертерча Могушков ТIоха Къарамсолта дувцаш хазарах дIаяздаь да Цхьабакъда, фуннагIдале а, тахан къоначар масал эца ер къамаьл. Сона хац из боккъонца хинна хIама да е дац. мегаргдолаш да из. Дукха дувцар Къарамсолтас вайнаьха динача гIулакхех, эхь-эзделах, сабарах, къонахчалах, хьаьша-да тIаэцарахи лархIарахи.

ЧЕРСИЙ аьлан Iалаьмате хоза йоI кхиннай. Маьре яха цуч ха хьатIаэттача, из дика яхаргйолча фусаме дIанийсъе лаьрхIад дас. Ше аьлан йоIи ворхI веший йишей хиларах, иштта дала шийна махов дегI-кеп, юхь-сибат денна хиларах тарра, чIоагIа кура хиннай из. Дукхханеша аьланца гаргало е дага болаш, зоахадолаш хьедаьд цунца. Цхьабакъда, ше езаш, догдоахаш шийна тIахьувзача кагийча нахах цхьаккха тIаэцаш хиннавац йоIо. Долче, из еха бахийта, цун даьца зоахалол хьоаде ца лоархIабеш хиннаб дуккхабараш.

Ший йоIа фуннагIа хете а, из шийна яхаргйолча маьре яхийта, аьнна, цкъа санна дуккхаза а нигат деш хиннад дас. Цхьабакъда, из юхатетташ хиннав маьре яхача фусаме яхар ца товш, йоханза яргйоацаш, яхарах еха из цIайоагIе ший цаI мара йоапача йиIи дог доходу, ерзаргйоапа чов ю аз цунна, яхача уйлаша.

ТIеххьара аьло лаьрхIад Кавказе дахача дерригача къамий аьлий къонгаш цхьан дийнахьа шоайцига хьоашалгIа а хьийха, той де. Цига ший йоIа везавеннача зIамсагага из дIалургхиларах хоам баьб цо массанега. Из сиха хьакхаьчаб лоаллаха бахача гIалгIашкахьа а. Цхьабакъда, вайнаьха цIаккха аьлий а хиннабац, вай цига даха дезаш гIулакх а дац, яха къамаьлаш хиннад массанахьа дувцаш. ХIаьта а черсий аьлан йоI дIалуча ваха, той долча дакъа лаца лаьрхIад Уцага Малсага. Цох лаьца ший наьнаца дагаваьннав Малсаг. Иштта дIадоладаьд цо цунцара ший къамаьл:

— Нани, черсий аьлас ломма ший йоI дIалуш той деча хьийхаб Кавказе мел дахача къамий аьлий къонгаш. Iалаьмате доккха хьоалчагIа хургда цига. Хьа воIо гIалгIай къаман цIерагIа цига ваха а, дакъа лаца а лаьрхIад. Хьона фу хет цунах?

— Ираз долаш ваха хьо, са кIаьнк. Цо хьийхараш-м аьлий къонгаш ма-бий, вай аьлий ма дац, гIалгIашта юкъе уж цIаккха хинна а бац. ТIаккха хьо сенна вода цига? Аьлан воI воацилга хайча хьо дIатIа а эцарг мичав цар. БIаьхий бахача рузкъах хьалбизача аьлий къонгаш ба цига вIашагIкхетараш. Царна юкъе лела, шун тIа вагIа, вижа-гIатта эхь-эздел, сабар хила ховргдий-теш вайна? Цу дерригача гIулакхашка диллача цхьаккха тайпа хьайгара гIалат а ца доалийташ, вай цIен, тайпан меттел, дерригача гIалгIай къаман юхь кIайъяь, хьо цIаверзаргволга хайча, дунен тIа мел дола рузкъа сайна хьалуш хилча а, из хьа ца эцаш, хIанз вай даххача тайпара дахаш, сатийна Iергъяр со. Хьай дего къоабалдер де Iа, са кIаьнк.

— Нани, яхь йоаца кIант ма кхувла къаман, оалаш халкъа кица да. Долче, со водац цига духхьал сай, вай цIен, тайпан сий даккхар гIоне, со вода гIалгIай къаман дика гIулакхаш, эхь-эздел, сабар, нагахьа эшаш моттиг хуле денал, къонахчал гойта. цIераш техка аьлий беце а, эггара эшашагIа вар со а волаш, гIалгIай мел бола къонгаш хилар дIахайта. Аьлий дала а кхелла, вай наха а кхелла дац, нани. Iа сох дог ма кхоардаделахь, нани, аьлан къонгашта юкъе лела, шун тIа вагIа, вижар-гIаттар дикача оамалца хилийта корта ба мотт сона хьа вийий. Аьлий къонгаш черсий аьлан хьолчагIа долча бийхача, гIалгIай къаман цхьаккха саг хиланзар цига ва, аьнна, хетар кхер со цига вIашагIкхийттача Кавказе дахача кхыча къамий викалашта. Бехк мабаккхалахь со сайх бIубенна волаш, хIанз аз хьога аьнна дешаш, дунен рузкъан духьа аз наха юкъе аргдолаш а дацар. Со, аьнна, хеташ оамал йолаш вIалла а хиннавац со. Цхьабакъда, сайл тIех цхьаккха а хийтта вац сона.

ДУХХЬАЛ къаман яхь бахьан, долаш ший воI наькъа ваха гIертилга хайча, нана а раьза хилар цу гIулакха. Из тIавагIа ди дика кхаьба, наькъа кхача белла къоанаIарах воаккх нанас ший воI. ХьоашалгIа вахача махетта аьттув балба хьа, къаман юхь кIайяь цIаверзалва хьо, — аьнна дег тIара ловца боакхх.

УргIа хьалкхесса кий лаьтта Iойоже а тамаш я, аьнна, хеталуш нах вIашагIкхийтта хиннаб черсий аьлан коа. Укхаза венар а ца венар а малав атта ховргдолаш дац, аьнна, хеталуш сурт хьалхашка эттац Уцага Малсага. Цхьабакъда, шийна духьала баьхка, безаме тIаэцаш моаршал хаьтта, дин тIера ше воссаваь, мичара, малагIча къамах саг ва, аьнна, хаттараш даьчул тIехьагIа, массехк минот хьалха ший хинна уйлаш хувцаелар Малсага. Со венавеце вIалла а йиш йоацаш хиннаб ераш-м, аьнна, хетийтад хьаьшана фусамдаьша.

Уцага Малсаг тIавагIа ди Iалаьмате хоза кийчбаь хиннаб. Цу тIа вагIа дин баьри а формагIа товш, шин кулга юкъе йоллал мара юкъ йоацаш, шера белаж йолаш, далатеха сибат долаш зIамсаг хиннав. Иштта волча цунна бIарг тIаэттаб, фусамдаь меттел, хьаьший а. Моаршал хаьтта, хаттар даь баьнначул тIехьагIа, гIалгIай дика бовзаш а цар хьаьша-да мишта лоархI ховш а бола фусамдай из магIа баьрчче а ваьккха, Iохоавеннаб. Цхьабакъда, вайнаьха а черсий а гIулакхаш дика довзаш волча Малсага шийга доагIача гIанда тIа мара Iоха тигадац. Доккхал, курал-сонтал ше эшаш воацилга дIахайтад юххьанце. ВагIар эздий, йист-хилар сабаре а хьаькъалца а хиларах цIаькха белгалваьннав гIалгIашкахьара вена хьаьша. Хьаьшаша мел боккха ког, хьалгIаттар-Iохар, йист-хилар, мехкарашка къамаьл дар, ара-чубовлар зувш хиннай аьлан йоI.

Хьаьшашта доккха шу оттадаьд фусамдаьша. Уллув Iеча боккхагIчарна фу эш хьежа, шийгара эздий гIулакх дIагойтачул тIехьагIа мара хIама даа волавеннавац Малсаг. Малар а боаррамагIа молаш хиннад. Маларца оттадаь хинна шу хьалхашкара дIа а эцаш, чаьца боагIа кхача хьалхашка бихьача кеп этта хиннаб дукхагIбараш. Цхьабакъда, шун тIа ше Iоховча ханачул меттахьа валанза хиннав Уцага Малсаг. Мерзача даарех чам а баьккха, оархкилга чу Iочу ца доттаьш, сих ца луш чаь пела а менна, кулгех хIама хьеккхай цо. Массанега а хьожаш хиннача аьлан йиIий бIарг тIеххьара гIалгIай кIанта тIаэттаб.

Шу хьалхашкара дIа а эцийташ, фусамдаьшта баркал оалаш къамаьлаш даьрашта юкъе Малсага оала дош хьаькъалца оалаш хилар ца зувш дисанзар хьаьшаша, фусамдаьша, къаьстта аьлан йоIо. ТIаккха тхьамадагара пурам а дийха, къоаношта тIаваха хаттар а даь, хьаькъал, гIулакх хьаIомаде шо доацаш мадусалда тхо, аьнна, ловца баьккаб царна. ТIаккха кагийча ахчах ловзаш доахкача бераштa тIаваха, уж хьеста, царна ахча тессад. Эзделца, сабарца, хиларца гIорваьнна вувца волавеннав Уцага Малсаг. Къаьстта чIоагIа сий айдаьд цун къоаноша, бераша. Юххера доккха ловзар эттад аьлан коа. ГIалгIай халхара йиш а лекха гон юкъе ваьккхав Уцага Малсаг. ТIехкарал лакхера дегI оагаденна меттахьа ца доалийташ, йоаггIача хьисапе йоI халхайоалийташ, геттара хоза халхаваьннав из.

Халхара бIал чакхбаьнначул тIехьагIа дой хьовзалайтад хьаьшашка. ГIалгIай халхара йиш а лакхийта, халхар дайтад Уцага Малсага ший динга. ТIаккха цхьарал биллача картах дIа а юха а тIехтоссаш ший ди хьовзабаьб цо. Ди картал тIехтоссалуча хана кхыметтел дегI оагаденна а, меттахьа воалаш хиннавац динбаьри. Аьлан йоIо цIаьхха аьннад: доллача хIаман тIехьа кий техар-кх Iа, гIалгIай кIант, ший бе баьлла малар чудола дошо кад аьтта кулгаца ургIа а бохийташ.

Хьаьшаша тIеххьара боаккхаш бола мул бар бийсана салаIа гарахьа балар, бийша бадар эзделца хилар, Iуйриина гIайтта кулг-юхь дилар. ТIеххьарчарца мара ший дегI метта даьккхадац Уцага Малсага. ТIера чокхи, кий. икхаш мара хIама Iа ца йоаккхаш, юкъ ца йоасташ, гIайбанеи кертаи юкъе голанга тIалаттача кулга тIа корта болаш, аьтта оагIув ца хувцаш, сахиларга ваьннав из. Царга хьожаш, цIагIара цIагIа йоалаш, бийса юкъе яхача хана лелаш хинна аьлан йоI лоацъелча санна латтийсай Уцага Малсага юхе. Бийша мел бадарашка хьожаш ше чакхъяьнначул тIехьагIа, цо даьшка аьннад: тамаш я-кх из саг вале, малайк да мотт сона из. ТIаккха ший наьнагеи йижарашкеи аьннад цо цунга мара маьрел дергдац аз, са кхелрузкъа хуле.

Сатоссаш мож яьша, кулгюхь дилла, коа юкъе араваьнна бIаргавайнав аьлан йоIа Уцага Малсаг. Сов чIоагIа из везавенна, яха а яла а моттиг йоацаш готта хьайзай из.

Iуйриина беррига хьаьший гIайтта баьнна, кулг-юхь дилачул тIехьагIа, марта дайтад царга. ТIаккха доккха ловзар эттад коа. Цига эггара дикагIа лоархIа малар чудола дошо кади муIи кховдае езаш хиннай аьлан йоI шийна везавеннача, ше маьрел де кийча йолча зIамсагага. Халхар даьд итташ кагийча наха, берригаш цецамах боахаш, хьалха ше даь халхар кIориг хетийташ халхаваьннав Уцага Малсаг. ТIаккха аьлан йоIо малар чудола дошо кади муIи кховдаяьй укханга.

АЬЛАН йоIа чIоагIа баркал а оалаш, гIалгIай кIанто аьннад: «Кавказе мел дахача къамий викалаш вIашагIкхийттача, царна юкъе белгалваллал сона карагIдаьнна хIама дац. Со а лаьрхIа, дерригa са къам а лаьрхIа аьлан йоIо сайга хьабенна дошо кади муIи дунен тIа мел дола рузкъа хьаделча хувцаргбацар аз. Иззал боча а хьамсара а да сона фуралIалий мехкарех цхьанне, аз лоархIача аьлан йоIо хьакховдадаь совгIат. Хьалха цу йиIий пурмийца, тIаккха аьлан коа вIашагIа мел кхийттарий пурмийца ер малара дошо кад кховдабергба аз укхаза вай къоаной тхьамадага, хIаьта муI кагийча наьха тхьамадага. Аьлан йоIа сайгара совгIата лу аз ер дошо зIи. Шоана массанена, къаьстта аьлан йоIа дег тIара баркал ях аз сон са къами иштта лархIарах»

Аьлан коа вIашагIа мел кхийттараш шийна ловцаш даха болабелча сакхийра Уцага Малсага аьлан йоI шийга хьалуш йолга. ТIаккха пурам а дийха, къамаьл даьд цо: «Сихлургдац вай, сиха даха хий фордах кхийтта дац, оалаш да тха халкъа кица. Тахан аьлан коа вIашагIкхийттараш шо-шоай къамашта юкъе эггара чIоагIагIа хьал-таро йола, эхь-эздел, хьаькъал дола аьлий кIантий ба. Со къеи мискеи саг ва. Аьлан мулка тIа эшар-дезар фуд ца ховш яьхача йоIа бала бергбац аз тахан сай мискача фусаме йига. Из езарга диллача дунен тIа мел дола дошуви жовхьари цхьан оагIорахьа а оттадаь шоллагIча оагIорахьа из оттайича, аьлан йоI мара хьаэцаргъяцар аз. ХIаьта а бала бергбац аз цунна а сайна а. Со шун дикан тIа вар гIалгIай къаман яхь ца йохкар гIоне нийсденна да. Шун йоI-йиший даим дог делаш яхар хилда, ираз долаш даькъала моттиг хийла».

ТIаккха черсий аьлас Уцага Малсагага аьннад: «Шун къаман эггара эшашах барех цаI хьо вале, гIалгIай а аьлий боацаш бац. Цунна тешал ду тахан той долча са коа вIашагIа мел кхийттача наха Iа бIаргадайтача хозача гIулакхаша. Хьо санна къаман яхь йола къонгаш дукхагIа кхувлба хIара гIалгIачун цIагIа».

ДIаяздаьр
Б. КОСТОЕВ.

Лаьттанцара безам

Цу хана бер дар из, бермишта дацар из, ялх шу даьнна мара из ца хилча. ХIаьта а, цунна дага йоагIа нахах етта вагонаш вай мехкара дIанха ха. Къизача кхело хьош бар кхалнах; бераш, боккхий нах. Бийса яр. Вагона чу йистхила ловш саг вацар.

— Нана, со мецвеннав, хий деза, — яхаш делха доладелар цхьадола бераш.

— Цхьа кIеззига сатоха, хIанз дIакхоачаргда вай, — яхаш бераш Iехаде гIертар ноаной.

— Нана яла шун, укх берий къа мича дахьа деза?! — аьнна, елхаш мухь баьлар цхьан йоккхача сагага.

Цхьан вагона наIара юххе, теIIа вагIар Сайд-Ахьмад а. Наггахьа вагона ниI йийллача, жа санна аралелхар адамаш. Цу тIа, дукха ха ялалехьа кара топаш йолча салташа, вагонашка чу лохкар уж. Иштта кхо кIира даьлча, Талды-Курган яхача станце кхаьчар уж. Станце говра вордашца духьала баьхкача казахаша тIа а ховшабаь, дIабигар уж. Юххера а совцар нийсделар «Сарабулак» яхача совхозе.

— Цхьа гIод хургда-кх ер, хано котдоаккхаргда бакъдар, — аьнна, кхычарца цхьана къахьега болабелар, спецпереселенцаш. Сайд-Ахьмад болх бе зIамига вар. ТIом дIабаьнначул тIехьагIа школе деша вахар из. Бакъда, кIаьнка безам аренца бар. Дукха дезар цунна лаьтта. Ахкан каникулаш хьатIакхаьчача новкъостал де водар из боккхийчарна. ХIаьта кхойтта шу даьлча совхозе балха эттар из. Юххьанца тайп-тайпара балхаш дора. Дале а, из дукхагIа йолча хана го йиш ер механизаторашта юхе. Совхоза кулгалхоша механизаторий курсашка деша вахийтар Гуляев Сайд-Ахьмад.

КПСС XX съездо довзийтар наха бакъдар. Дай баьхача мехка юхабийрзар вайнах. Къахьегама ираз довзаш, лаьттанцара безам чIоагIбенна вар къона механизатор. Хала дап эрсий, казахий, киргизий доттагIех къаста. Цу шерашка цIа ца воагIаш Iийра из. ТIехьагIа массаволча совхоза коммуниста пхьа барт болаш, парте мугIарашка дIанийцар вай мехкахо.

ДIаихар шераш. ТIехь-тIехьагIа говзал лакхлуш хьавоагIар ахархо. Цунна елар «За трудовую доблесть» яха медаль.

1973-ча шера гуйре. «Сарабулак» яхача совхоза конторе гулбеннабар дукха нах. Президиума истола тIа латтар зизаш. Дика къахьегача болхлошта правительственни совгIаташ дала яь собрани яр из. Список бе йоаллача обкома викало эггара хьалха яьккхар Гуляев Сайд-Ахьмада цIи, цунна елар «Къахьегама ЦIеча Байракха» орден. Цу шера Талды-Курганскн областе хьалхара моттиг а яьккха, 12 эзар центнер кIа чудера ахархочо.

Оалаш ма хиллара, кхайка багIац бала. Из бера Сайд-Ахьмад ваьча мехка цIава, аьнна, тоха веннача хана. Аваре ког кагбаь 3-ча группа инвалид хилар цох. Механизаторалла болх белга деце а, къахьегама юстара латтац из. ХIанз Грозненски района «60 лет Октября» яхача совхоза мехмастерске аккумуляторщик волаш къахьегаш ва коммунист Гуляев Сайд-Ахьмад.

М. КУЗАЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Сий де тха, яхаш дехар ду американкаша. «Ю. С. Ньюс энд уорлд рипорт» яхача журнала тIарча укх сурто хьахьокхачох, укх демонстраце вIашагIкхийтта американкаш шоаш дукха бийзабац аьнна сагота бац, шоаш кIезига дукхагIа лоархIаш, шоай сий деш хилча...

60-гIча шерашка США хинна феминистски болам эггара чIоагIагIа айбенначул тIехьагIа тIеххьарча итт шера американски кхалнахага кхаьчай «Стагнаце ханаш». Дукххача американкаша кхетадаьд общестевра, балхара дезалера шоай хьал лоадама тоаде вIаштIехь ца даьнналга. Вай хана йолаш Америка кхалнах юха а шоай граждански бокъонаш лораяра гIовтта кийчбенна хилара признакаш.

ТАСС фотохроника.

Ботсвана бриллиантий лепар

МоллагIа африкански мохк дегIабара боарам дукха гIалат ца воалаш меллаб, ховргда цун наькъашка хьежача. Ботсване ала хIама доацаш да из. Нийсача. цхьа кхартинг йоацача, шерача, бекъаш дола оасаш бийсан лепаш долча новкъа гIолла мехка столицагахьа — Габаронагахьа йода корреспондентски автомобиль.

Вешта, наькъаш тIехдика хиларон эггара тIехьагIа араьяннача маркех машинаш шортта хиларон даь Iац мохк тоабенна хилара тешал. Габарона юккъе хьалдаь доалаш латт сигалдаха гIирсаш. — гостиницеи административни зданеши. столице хьайийллай Iалаьмате йоккха торгови центр, массе тайпарча товарех тIанкI аьнна хьалйиза латт складаш. хIаьта моллагIйолча «продмаге» хургда шоана дулхаца дуа ткъаь итт соус. кхы тайпа продукташ шоаш йолаш.

Континентера дукхагIдола мехкаш арахьарча декхараша садукъача кхоачадеш готдаьча метте, тIехьаленна банке дIадехча дадача хьисапе 2,6 миллиард американски долларий маьха болча кIаьдача гIайба тIа ягIа Ботована. Из ахча кхоачамболаш да массаза а санна мехко 32 бетта дIадахийтар дIатакхара.

Ботсвана истори. мадарра аьлча, дукха эргаш дац дукхагIдолча колониальни мехкий кхелел: 1885 шера британски протекторат я, аьнна, хьакхайкаяр, цу ханара Бечуаналенд Къулбехьен-Африкански Союз шийх дIатоха гIортар, юххера а 1966 шера мохк ший лоIаме хулаш чIоаггIа лаьтта политически къовсам...

20 шу хьалхагIа ерригача територе диъ даькъах кхо дакъа яьссача арено дIалоацача, хIаьта баха нах миллион сагал тIех ца хинна республика ООН-о оттаьяьча списка тIа къегIа долча дунен мехкел эггара тIехьа яр. Мохк ший лоIаме хилар хьакхайкадаьчул тIехьагIа дукха ха ялале алмазаш доахка — дунен тIа шоллагIа эггара йоккхагIйола кимберлитови трубка йоалла — моттиг хьаелларца ВВП дегIаяра темпаш юкъера лаьрхIача 10—13 процент хилар. Дунен тIа сихагIа дегIаухача мехкашта юкъеяхар Ботсвана.

Цо кхыча мехкашка йохкача хIамаех 25 процент дIалоацар алмазаша 1978 шера, хIаьта 30 процентага кхоачаш тIехдика бежана дулх дохкар Европага. 10 шу даьнначул тIехьагIа алмазаш тIех а доалаш хувцабелар из боарэм — 78-и 8-и процент.

Ираза, аьттоно корта бIогора боалабанзар ботсванций. Цар кхетаяьй базар тайнача ханашка гIадбаха базархой сонтабаьннача Замбии Нигерии санна долча, дуккха ахча михаца дIакхийсача мехкий урокаш. Республика правительства пайданегIа долча тайпара нийсдеш дIахьежадаьд алмазаш дохкарах хьатIауха ахча: экономика тайп-тайпара доакъош, инфраструктура дегIакхувларга, хIаьта иштта массе тайпара социальни проекташ кхоачашъярга. Мехка кхыйола Iалама ресурсаш лохаши йоахаши балхаш а даьд. 1880 шера а тIехьа укхаза хьайийллай дошув доалла моттиг, хIаьта цул тIехьагIа цIаста, никель, кIор, сода дара эша бийдал — углекисли натри доалла моттигаш а кораяьй. Канадски фирмаша 10 миллион доллар дIадахийтад Калахарера мехкдаьтта лохаш.

Тахан Калахаре, къулбехьенафриканскн капитало дакъа а лоацаш, кхоачашъеш я кальцинированни сода даккха оттаяь дукхамиллионни проект. Африка Къулбехьенерча обозревател а ш а ЮАР-а аьттув боалашагIа лоархI из гIулакх. ХIаьта Ботсване лоархIар кхыча тайпара да. Питер Ммуси, вице - президент а моттигерча Самоуправленеи лаьттайи министр а, дог тийша ва: «ХIанз Къулбехьен Африка а хургья Ботсванах тийша цунна чIоаггIа эшаш йолча хIамашка диллача». Белггала бакъ долаш, санкцеш тIалаттача ЮАР-а шера 240000 тоннал кIезигагIа доацаш кальцинированни сода эш кизгаш хьадара.

Къулбехьенафрикански региона дуккха мехкаш а санна. Ботсвана экономически ЮАР-ах тийша я. Теркам тIаозаш да моттигерча цхьан бизнесмено цу хьакъехьа сона дийцар:

— Лоалахоша бехке ду тхо Къулбехьен Африка оаха дукха кIалтIаьккхай яхаш. ХIаьта тха промышленноста дерригa керттера доакъош къулбехьенафрикански капитала новкъосталца дегIа ма даьхкадий. Тхо раьза хургдар Европера е Америкера капитал хьачудолалоре, хIаьта из вайна махарра, лоадама мичад.

Бриллианташа лерргIа лелаеча экономически политико политика лоарзагIа ца йоалаш латтаро — цу кхаь факторо кхоачабаьб баха нах африкански пачхаьалкхенашка нагахьа хулаш боацача вахара лакхача боарамга. Хетаргахьа, Маврикий мара яц хIанз бIубенна «кердача индустриальни мехкий клубе дIачуйодаш латтача Ботсванаца къувсалургдолаш.

«Африкански Кувейт», аьнна, журналисташа цIи тиллача мехка дегIаахара программе — ирригационни системаш хьалъяр, частни сектор шеръяр, кагийча предпринимателийн кооперативайи аьттув баккхар. Хьабе болх боацача, наха болх вIаштIехьбаккхара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдаха лаьрхIад. Хьабе болх боацараштa керда тIанхарел дукхагIа хилар соахка болх бе моттигаш. Цу гIулакха карагIдаьнна из кIезига хIама дац, нагахьа санна, Питер Ммусе яхачох. «тхо тхоай мукъагIа хилар хьакхайкадаьча шера тха ерригаш а 10000 сага мара болх бе моттиг ца хинна хилар теркалдича. 20 совгIча шера 130000-нега кхоачаш дукхагIа хиннай уж». Шерра дIаяьржай гIойле хургйолча тайпара юртбоахама фермаш телар санна йола, кагирхошта бе болх хилийтара форма, хIаьта царга бодача маьхах 80 процент пачхаьалкхено а токх...

Андрей ДУБРОВСКИЙ,
АПН соб корр.
Габароне — Хараре.

Африкера баьннарий кхел

Хаьнашка гIолла зигаш хьерча бушменаш, тIехкарашка кхаччалца берзана лела оваимбо кхалнах, инкалаш тIах аьнна лелаеш бола туарегаш, чIоагIа ирдаь гебагIаш юхье дагIа Iадсаькхий тIаьскаш герза меттел леладеш бола масаяш... Вахара хьисап баьнна лелилга долаш хIанз а племенаш кIезига яц Африке. Цар, шоай даьша а санна дIаьхха хала наькъаш ду хийи кхачеи лехаш, араюккъе йоах бийсаш. Баьнна леларий вахар бирсен адамийчоа тара доацаши хетадала тарлу европейца. Цхьабакъда, цу хана дицдалийта дагIац, баьнна лелаш Iомадаь вахар эзараш шераш хьалхагIа денз хьадоагIаш хилар, хIаьта, гучох, цхьан метте даха Iемачул вайчул кIезигагIа доацаш маIан долаш хила а тарлу из. Цудухьа хаттар отт. массе хана нийса хиннадолий-хьогI хьакхолларца дIадодаш долча баьнна леларий вахара юкъегIертилга, кхыметтел шоай хьаькъалагIа царна «дикадар» де гIерташ хиннадале а? Мичча бесса дале а. африкански, баьнна леларий бирса кхел сел вайна хеттача тайпара ираз дайна а яц мотт сона-м.

ХIанзчул ткъаь пхиъ шу хьалхагIа ФЛО яхар санна йолча дунен халкъашта юкъерча организаце ший уйла тIасоцаяьй, «номадаш (баьнна лелараш. — Белгалдаьккхар. А. Д.) массаза а шоаш Iамаьчча тайпара доахан леладара тIехьа мел болча хана, хадданза дIа-хьа лелача, сезонагIа доахан доаржадарах тийша болча, обществах хьада болча хана, вахара боарам лакхбаларга догдаха цхьаккха хIама дац цар».

Укх тIеххьарча шерашка гуш мадарра, баьнна леларий племенаш дIайоалаш а дуккха номадаш городашеи беженций лагерашкеи цхьатарра чуболабенна а хиларах хеталора, ФАО-с яь уйла нийса я аьнна. ТIаккха, цу проблема вож оагIув хьаэцаргья вай.

Соахка Налибе дукхаза а къамаьл хиннад са «акха» баьнна леларащцa — оваимбо яхача племенаца, хIаьта цар цIаккха а аьннадац кортамукъа вахар хIанзарча городерча хознешца хувца ловра шоашта, аьнна. Ала йиш йолаш да. бакъдар аьлча, электричествахи Iанаро кхестаеча машинехи «ца тийшача» вай воай даьй хиннача кхерамах царга кхаьча моллагIа дале а цхьа хIама да цивилизацена тIаберзарга диллача. Цхьабакъда, мадарра аьлча, хIанз вай деш дола къамаьл дуккха ха-зама хьалхагIа денз ноахалгара ноахалга дувлаш хьаденача яьссача арен хьалашка тIайицача вахара хьисапах да, хIаьта из вайдар санна даха бокъо йолаш а да.

Цул совгIа, баьнна леларий вахара хьисап дукхагIча даькъе — Африкерча Iалама кIал саг вахара эггара дикагIйола форма. Масала, Сахеле юрта боахама мегаргболаш, гIомараша юкъебераабаь боалла хьаьнача лаьттан готтига цхьа оасилг мара бац. Цхьабакъда, из, халахете а, итташ шераш хьалхагIа денз укхаза чIоаггIа хьашт долаш а лоархIаш дуккха нах баха ховшийта лаьрхIа хиннадац. Из лаьтта во леладар бахьан долаш башха - дикача лаьттан эзараш гектараш халак хиннай.

Зе хиннад баьнна лелараштa а: Мавританерча, Судакерча, Малерча, Чадерча даьгIенех баьннаб уж. Номадаш цхьан метте сайца баха хувшанза ца боалача кхоачабаро наьха санна дукха Iайрa цу мехкий городашка баха нах. Эзараш болча наха чуIе фусамаш, болх бе моттигаш а яла низ ца кхоачаш дисад Iаьдалаш, царех дуккхабараш Iалаьмате къеча хьал тIа ба. «Депомадизацех» даьнна доккха зулам лархIа мегаргдолаш да городашка «керда тIабаьхкараштеи» «кIал баьхараштеи» юкъе цIий Iоухийташ хула довнаш, къамашта юкъера халахетараш. Е пачхаьалкхен доазош а, е паспорташ фуд ца ховш хиннача баьнна лелараштa шоашта хьалхашка чIоаггIа хьовзамаш увтт цкъа цхьаи, тIаккха вонх мехка «гражданаш» хиланза ца боалача уж кхаьчача хана.

Юххера а, тIемашеи юкъ-юкъерча моттигашка латтача довнашеи помадий къаьнача промысел — цхьаккха тапа вездеход тIайохалургйоцача моттигашка карованашца товараш тIакхухьилга дIадаьккхад.

Судана юрта боахама специалиста Фуад Ибрахима хетачунга ладувгIаргда вай:

— Экологически боарам толха ца бара Сахеле эггара дикагIдола вахара хьисап — цхьан метте баха ца совцаш, нах баьнна лелар. Нахи хьайбаши даим лелаш хиларо гIо ду баьцовгIаш ханханнахьа тIаювлара, зе дац духдувлача хишта а царна гонахьарча даьгIенашта а.

Андрей ДУБРОВСКИЙ.
АПН соб. корр.
Хараре.

ЕРЗАРГЙОАЦА ЧОВ

Цу хана зIамига хиннавале а, тахан санна дагадоагIа сона гаьнарча Павлодарски областе тхоаш поездаш тIа хайша ди. Массане а дувцар Кавказ, даймохк яха дешаш. Цхьабараш гIадбаха белхар, вожаш тешацар шоашта цIабаха бокъо еннай аьлча. Кхойтта шера тIалаьттача Iазапо нийсхо яргхиларах шекбаьхабар уж.

Из дар 1956 шера, гуйрен шоллагIча бетта. Урбах яхача станце кхаьчар тхо тIахинна поезд. Вайнаьха меттала йист ма хила, нагахьа санна вай нохчийи гIалгIайи долга дIахой, вагонаш тIара Iодоахаргда вай яхаш хьехар а дора, кхерам а тувсар тхона боккхагIчар. Ноаноша шоай берий цIераш яхацар. Цхьабакъда, нийслора «говза» бараш а: цар цIакхаччалца, аьнна, берех эрсий цIераш техкар. Иштта хилар Гириханах — Григорий, Микаилах — Мишка, Яхьяйх — Яшка, Мурадах — Мурик, и. кх дI. Когех хьаьрча буржалаш — санна, боккха кхерам чубеннабар наьха дегашка.

Моздоке Iодаьлар тхо дерригаш а — иттех дезал. Мах ца къовсаш машинаш а оттаяь (цу хана геттара кIезига яр уж). Инаркъенгахьа лестар. Цlаккха вицлургвац сона сайна уллув ваьгIа воккха саг. ВIалла ца соцаш дуIаш дора цо, даьлага кхайкар, СибирегIа шелалах, моцалах, лазарех байначарна маьл кхайкабора. ЦунгарадIанийкхача йистхулаш кхы саг вацар.

Юрта чудитанзар тхо. Сона цIанкха ца хеза мотт бувцача наха юхачувхабора тха дай, дIадовла укхазара., ахаш яппараш йора. Хулаш латтар айса кхета ца дой а. эггара хьалха сайна бе бена кхера хьалъийцар аз.

— Фу йоах пар? Малаш ба уж? — хаьттар аз наьнага.

— ХIирий ба, вай Iодахийтачул тIехьагIа укхаза баха хайша, — аьнна, жоп делар цо.

Кхы юрта дIачу ца дуташ, черсашкахьа даха дIадахар тхо. Из Iа а бIаьстан хьалхара денош а Оалхой - Юрта (КБАССР) даьхар оаха.

ТIехьагIа хайра сона тхоаш Инаркъе хIана чудитадац. Нохч - ГIалгIай республика меттаоттаярах дола указ 1957 шера февраль бетта мара арадаьнна хиннадацар.

Кастта юрта даха бокъо елар тхона. Цхьабарий цIеноеш хIираша шоаш мукъадаьхар, вожаш «фусамдаьшкара» хьаэца дезаш хилар. Дукха дезал ба Инаркъе СибарегIа Iобигале шоай хиннача цIеноеx доккхий ахчаш тийнна.

Фу дар наха эггара хьалха даьр? Беррига къонахий шоай ворххIе дай ухкача кашамашка бахар. Тхо, кIаьнкаш, царна тIехьара дала цар. ЦIаккха дицлургдац сона цу дийнахьа къонахий белхар.

— ВанагIа, фуд ер? — йоахар Микаила дас (цун цIи йицъеннай сона), — чурташ доацаш ма дий. Боарзаш хьакораде аьттув балац Вайца цхьана Казахстане Iобахьийта хиннаб-те байнараш а, шоай чурташ шоашца а долаш.

Дуккха тIехьагIа хайра чурташ даха моттиг, вайнах цIабаьхкача дIаяьккха хьакхий база йохайича, цун лардах доахкаш хиннадар уж. Юха а бийлхар къонахий, шоай дай чурташ тIара йоазонаш а дешаш.

Чурташ-м кхы а дуккха нахьара корадир. Укх сурта тIа шоана гуш дараш Алански районе (вай Iодахийтале Пседахски район, хIанз Малгобекски района Долакоа яха юрт) хьалъяьча НКВД здане лардага даьдад. Уж Инаркъерча, СоагIапчарча, Долакоарча кашамашкара хьадаьха бIаь совгIа чурт да.

ХIанз уж дIаяхача замай метта, къора тешаш, дийнача адамаша санна Iазап лайна чурташ СоагIапчарча кашамашка дIадихьад. Шоаш хила деза моттиг кораяьй царна юххера.

ГIалат ва адамашта юкъе хеза йоаца из къизал вайнаха йицлургъя моттар. Нийсхо яккха тохабенваб уж. Цар дехар цаI да: ший исторически доазонашка меттаоттае гIалгIай къаман автономи.

М. КАРТОЕВ,

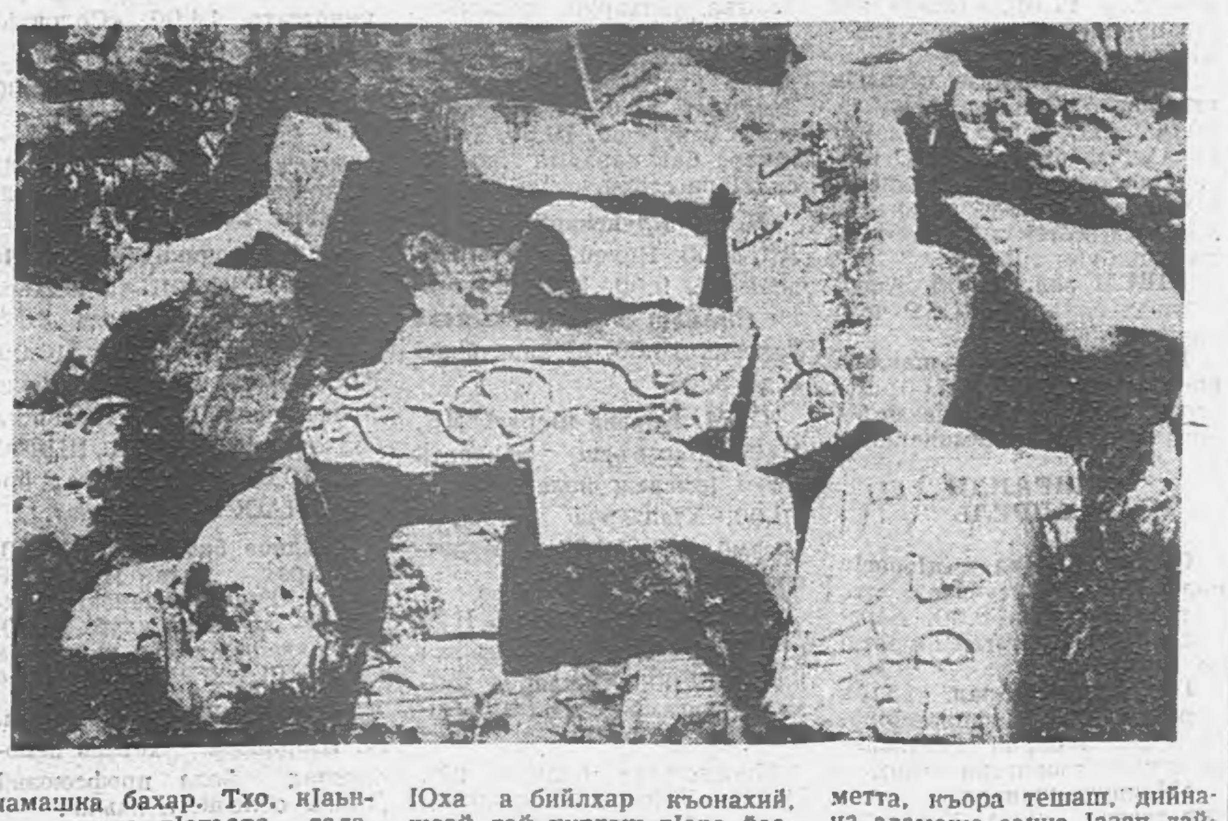

СУРТА ТIА: Чурташ

Б. БАБХОЕВА сурт.

СапаргІата моттиг

Сунженски района Орджоникидзевски яхача станицерча автосганце хьайийлла «Вайнах» яха кооперативни кафе чІоагІа хоза я.

ДІа-юха баха цІагІара арабаьннача наха чубаха Іоха, хІама даа, музыкага ла а дувгІаш, салаІа моттиг я кафе чу. ХІаьта цига кийчдеш дола чІаьпалгаш, чебурекаш, чай, кофе, дика да. Цудухьа кафе чу цахаддаш нах латт.

— Мичахьара кхухь оаша кхачан продукташ, аьнна, хьаттача кафе заведующе Ферзаули Іийсас аьлар. — бахача нахагара дулх, дьаьтта, фуаш, коартолаш, хох ийбу оаха. ХІаьта, заготконтора заготовителаша а лоаттаю продукци. Цул совгІа, тха бокъо я колхозащца, совхозащца договор а оттадаь царгара продукци ийе.

Ферзаулецара къамаьл чакх а даьнна со хьайолаелча цІаьхха са бІарг тІазттар зІамига кІувс кІалтесса, хоза кийчъяь латтача кабинана. Гучадаьлар, арахьара хьатІавенача моллагІча воккхача сага салаІа а ламаз де а моттиг из йолга.

Іийсас дийцар дІачІоагІдеш санна, кафе чуваьлар цхьа воккха саг: — Даьлахь зІамсаг, хьона новкъа децаре укх чу ламаз дергдар аз, Іурра араваьлчахьа ва со, аьлар цо.

Шийна чувала бокъо елча, цо тІатехар: «Ер кортамукъале хургмайий, аьнна, дага а дацар вайна, ма чІоагІа доккха хІама да ер. Дала сий долда ер паргІато енначоа».

Шийна хІама а кхаьлла баркал яьха ца воалаш дІавахар воккха саг...

Т. МАЛЬСАГОВА.
СУРТА ТІА: шеф-повар Угурчиева Анна.

Министерски къайленаш

Фельетон

Дукха хІама да вай лечкъаде дезаш. Ховш ма хиллара, вай мехкара къайленаш йовза ловш ба дуккха эзараш бола ЦРУ «бІаргагуш йоацача фронта къахьегамхой». Вешта, тахан-м геттара халача хьале эттаб цар болх, царех къахета дезаш ха я хІанз царна тІаенар. ХІана ях аз иштта? ДІауйлаел оашош! ДукхагІйола тІема къайленаш массанега дІакхайкаьй: эскара бюджет кепатехай, вай мел долча эскара доакъош а царна керте латтарий цІераш а дІайовзийтай. Цул совгІа, хьалхарча замалахьа ва-вац ца ховш хинна СССР КГБ председатель ди-юкъа хІана дац, аьнна. Комитета балхах телеэкрана тІара дувцаш вагІа. Фу дергда мискаша - цэреушникаша тахан? Мишта йоаккхаргья цар шоай маькх?

Шоай бала, вай цхьаболча кулгалхошка дІабийца хила мег цу «мискаша». Сона хезачох, цу дешащца ювзаенна переговораш хиннай бюрократий вайцига чутийсача разведчикашца.

Фуд вайцига вайтача агента эшар? Даар-малар, вижагІатта моттиг, дІайистхила саг. Эшшахь.. (минот яха мара вицлора)... эггара эшаш дар хьагучаяккха къайле хилар ма дий.

Къайленаш йоацаш уж ца бита лаьрхІа ба вай цхьабола кулгалхой. Масала, ХСМУ МЖК-6 яхача гІишлонхой организаце ваха корреспондент юхакхаьчав кулгалхочун пурам доацаш цхьа саг журналистага йистхулаш вац, аьнна. Вож, леткъаш ва Назране, Бульварни улицах латтача цІеношка хІара дийнахьа хий сецадар бахьан лаха вІаштІехьдалац, яхаш. Пачхаьхалкхен кхерамзленна зе далар кхераш тика чура «лоткъамий книжка» лочкъадаьд, яхаш дувцаш ва кхоалагІвар.

Вешта, укх деношка сайна гучаьянна цхьа йоккха «къайле» ювцаргья аз а. «Отдел виз и регистрации» яхаш цхьа моттиг я вай чурча гІулакхий министерстве. Ши истоли, массехк гІанди, цхьа хоза кхалсаги мара кхы хІама дац цу отделе. Бакъда, цига телефон тоха ловш волчоа вир бада, тІа доаккхаш воаллача сага хургйола хало хул. Цкъа-дале, еррнгача цу министерства телефонаш справочника тІа яц, шозлагІдале, справочни службас а (0-9) цу телефонех хІама хьаargдац шуга оаша лаьттагІа корта беттарах. Цхьан кино турпалхочоа а дайна — «мича гІоргва миска-ахархо?» Телефонисткаша цу хаттара хьадда жоп лу: «цу министерства ший къаьстта справочни служба я», аьле. Эггара хьалха цигара пурам деха деза. ХІаьта цар (шоай безам хуле) хьона эшаш йола номер хьалургья. Цу гІулакха раьза воацача сона дагадехар лаьрххІа, чурча гІулакхий министрага телефон тоха.

Гучадаьлар цун телефон а «паччахьалкхен къайленашта» юкъеяхалга. ТІаккха со раьза хилар сай дегчу мел Іайнар цун моллагІча заместителага дІадувца. Оаша кхетаду хургда-кх цар телефонашта а тІаккхача таро ца хиннилга.

Вай къайленаш чІега теха латт. ПаргІатта наб е йиш йолаш ба советски нах. ТІема къайленаш дІа мел ювла тІема йоацараш дукхагІа хулаш латт вай. Цудухьа моастагІчунна болх кІезигагІа хургбац. Удабаь са доаккхаргда вай цар!

ЭгІаздолхе кхы цхьа тийша болх бе йиш я вай царна,—вай мел йола къайле цІаьхха хьагуча а яьккха «цар» мел вола агент балхара дІаваккхийта. Тахан из «диверси» е воал со.

Хьалхарча даькъе дІайовзийтаргья аз вай хІанз йиийца «къайленаш»: Назране Бульварни улицах хий лац еррнга турбаш мукхйна тишъенна, каст-каста лелхаш хилари, наьха йоакхо яра саг сагота ца хилари бахьан долаш.

ХІаьта эггара къайлагІардар — НГІАССР чурча гІулакхий министра П. П. Чернышева телефона номер (дехьа-сехьа моастагІа вий хьажалаш): 22-29-82 я. Цун заместителий телефоний номераш (фу хургда-хьогІ са вахарах?!) — 22-00-91; 22-63-89; 22-08-09; 22-42-43; 22-00-79 я. Цул совгІа, яйзача новкъа яц (со лай а воале а) паччахьалкхен кхерамзлен комитета телефоний номераш а. Председатела — 22-85-60, заместителий — 22-63-20; 22-77-65.

Сона хетачох, хІанз мукъагІа, телефон мел йолча цІагІа а хІара учреждене а леладеча телефоний справочника а майрра юкъеяхьа мегаргья уж еррнга номераш. «Къайле» гучаьккха ма яьннайий. ХІаьта вай «мискача ахархоша» а паргІатта садоаккхаргда...

Ж. БОГАТЫРЕВ.

А. Матиев

АХАРХО

Лаьтта кийчдий ахархочо
бІаьстен юхье ги дІадув
Аьхкий цу тІа къа а хийге
Гурахь беркатах из кхув.
Хоза деций ахархочун
Балхо морсдаь уж ши
кулг.
Хоза еций маьлхо цІийяь
Цун безаме юхь-сибат.
Ва из даим кхай тІа лелаш
Ший низ-са кхо ца деш
Цу ший балхагІ кхераш
воацаш
Даьхен таро совйоахаш
Тахан лаьттан да шийх
хинна
Дерригa совгІат цун из да
Перестройка бахьан долаш
Цунга из хьакхоачаш да.

Р. Дибриев

Беламе байташ

Бюрократ

Бюрократ, бюрократ!
Сенах кхер хьо, хьона фу
даьд?
ЧІож Іояха, бос бахаб,
Эгаш гонаш, эгаш ка,
КІалбисаб хьо берста ка.
Ер хьона хургда хьанна
моттар?
Хургла аьлча мала тешар?
Моттар хьона хье ва
чІоагІа,
Хье болаш мо чона
бІоагІа.
Укх дунена да ва аьнна,
Вайта хье волаш санна.
Кхел а низ а хьа кара
бара,
Низо готбаь нах а бара.
Хетар хьона хьайха аьла,
Сигалара вена вола даьла.
Вар хьо тІаккха кита-бай,
Хьарам рузкъах
Кит хьалйиза,
Партбилета парта-бай.
Нахах хетар хьона ноль,
ТІаккха хьайха —
Парт-король.
Хьайна хьайгахьа
хьачухьекха,
Ахча, рузкъа дІачухьекха,
Уставо яха парта-ноль,
Нахах хеташ, мотташ
ноль.
ЦІаьхха диллар ара тхир,
Чехка хьаьдар хьа низа хир.
Хьанна ховра, хьанна
хетар,
Мишта дера, мишта
кхаьчар,
Цу хьа коатІа Іаьржа
къемат?
Вараш, пхьараш вар
варасаш,
Хуллаш, цІоллаш
экхъихараш,
Хьо цхьаь вита
байдбахараш,
Хьона ламаз дукха даьраш,
Фу хиларий-те,
фу дерий-те.
Ламаз дайна бисарий-те,
Даьлах баьнна бисарий-те?
Ламаз-хьона, ламаз-далла,
Шин даьлийга
кхайкашбараш,
МалагІча далла дергда
ламаз?
Царга кхайка цІолий
шайтІаш,
Царга кхайка къаьпа
йилбаз.
ЦунагІа тийша ужа биса,
ХьогІа тийша ужа биса.
Ма мо дацар хьогара хьал,
Берста бар хьо Іаьржа нал!
Уйла йицар мискача наьха,
Хьона безар бараш бІаьхий.
ЦІена-бІеха, къердаш
воацаш,
Вар хьо йоаккхаш,
йоаккхаш, йоаккхаш,
Цигара йоаккхаш, укхазара
йоаккхаш,
ДІара озаш, Іоара озаш,
Ахчан тІормеш хьайна
дузаш,
Дошо хІамаш хьайна
гулъеш.
Мерза дуаш, мерза
молаш,
Охьаш, дуаш маси-мяси,
Уллув ягІаш наьха наси,
Гонахьа кхесташ вар
вараси,
Іаьржа «Волга» хехкараси,
Из дІалехкаш вар цхьа
Васи,
Молаш коньяк юаш икраси.
Войт! дадала хьа,
Кита-баси!
Кита-баси, парта-баси,
Парта-баси —
парт-абрек,
Люди ноль, а ты Хан
и Бек.
ХІанза хет хьона хьайха
ноль,
Ноль хиннараш —
хьоаха бел.
Иштта вацар хьалха хьо,
Дулхах биза берста пхьу,
Мискача нахага цІимхара
хьежаш,
Хьай кІиллошка сийрда
велаш,
Бакълув деган делхадеш,
Вар хьо моастагІ
Кура Іеш.
Ка ма эга, Гож ма эга,
Са ма эга, дог ма эга,
Вада моттиг лаха Іа,
Лачкъа моттиг лаха Іа.
Ведача паргІат
варварий-те,
Лечкъача кІалхара
варварий-те?

СПОРТ

БЕРИЙ БЕЗАМ ХЬАЛЛАЦА

Дукха ха йоаццаш массехк йиІиг ера со волча дІа-хьа лелача тире спортивни топаш кховса. Цецваькхар со цар. КІаьнкел а ниисагІа тохар цар топ. ХІанз аз пенах хьалтеха йоакх цар «пулькаш» детташ даьръяь мишенаш. Уж ба Экажкъонгий-Юртарча № 1 йолча школера дешархо Оздоева Мадина, Назранерча № 3 йолча школера Сапралиева Лейла, кхыбараш.

Дагадохийтар сона цу йиІигаша исторически ханашка вайнаьха кхалнаьха хинна спортивни ловзараш: говра хахкар, Іадсаьхк кхоссар, топ тохар, кхыдараш.

Аз школе болх баьб военно-спортивни ловзараш берашта Іомадеш. Ала деза, во латт из гІулакх района школашка, къаьстта юххьанцарча военни кийчонга диллача. Масала, дукха яц районе тираш йолаш школаш. ХІаьта ДОСААФ обкома цІерах дІа-хьа лелар а цаІ мара яц еррнгача районе.

Цох а пайда эца мегаргбар школаша. Тхо кийча да цар заказ даьчча хана школе тир дІа а йига, цига болх бе а бераш спортивни топаш кхувса Іомаде а. Бакъда, тхога из дехар де воагІаш саг вац. Кхыча юрташкара нагтахьа тхоаш долча хьачудоагІа бераш, кагийнах, мехкарий цу спорта ловзара тІехьабаха а хІаьта царга цун къайленаш дІайовзийта а гІерт. ХІана аьлча, тхона хов кхувш боагІарий цу ловзарца мел безам, сакъердам ба. Дика дар массайолча школашка из безам хьаллаьцача. Арме бахачул тІехьагІа кагийча наха чІогІа эшаш хІама да из.

Кхыдола спортивни ловзараш а эш кхувш боагІараштa. Сона хеташ, цу хьакъехьа ер ма дий аьнна хІама хьадеш школа яц районе Экажкъонгий - Юртара № 1 йола школа еце. Цига ший традици я цу даькъе. Дзюдо каратэ, кІалкхетаргах латар, кхыдола спортивни ловзараш цу школе леладеш да дукхача хана денз.

ХІаьта тхоашкара доагІар оаха массехана хьа а ду, дерг а да. Дикка новкъостал хоалу тхона республика ДОСААФ-гахьара (председатель Луньков В. В.).

Б. КОСТОЕВ,
ДОСААФ Наьсарерча дІа-хьа лелача тира инструктор.

Нохч-ГІалгІай киновидеообъединенен
Грозненский городской киносете дирекцен
дІахойт шуга.

Хьамсара грозненцаш!

Город Грознерча кинотеатрашка укх шера 7 апреле кердача художественни фильмай кхы тІа сеансаш дІахокхаш хургдола. Из деш да дика гІулакх чакхдаккхар духьа, стихийни зуламаш хинна хало тІазттача Ножай-Юртовски районе бахача наха гІо де ахчан средстваш вІашагІтохар духьа.

Кинотеатрий программе:

«Юбилейный» — «Лифта аьрда оагІорахьа», Франце производство, долалу 21.00 сахьат даьлча.

«Космос» — «Кингсайс», Польша производство, долалу 20.00 сахьат даьлча.

«Россия» — «Гусляков Степана гарем», «Катарсиса» производство, долалу 21.00 сахьат даьлча.

«Радуга» — «Са нешай доттагІа», Франце производство, долалу 13.00 сахьат даьлча.

«Юность» — «Малхбоалехьара плутовка», «Узбекфильма» производство, долалу 16.20 сахьат даьлча.

«Октябрь» — «КъайлагІара советник», «Арменфильма» производство, долалу 19.30 сахьат даьлча.

Билет доацаш кинотеатре чувоалачо 1 сом дала деза.

Лакхехьа йоалаьйча программага хьожача дакъа лаьцача хІара саго дика гІулакх чакхдаккхара юкъе шийгара доагІа дакъа хьоргда.

Дувла кинотеатре!

Къахетаме хиларо вІаши гаргадуг халкъаш

Москве, СССР унахцІено лорaяра Министерства здане чу, медицински Іилмай доктора Теодор Купера, «Апджон» яхача американски фармацевтически кампане директорий совета председатела Советски Союза совгІата дІаелар чернобыльски авари бахьан долаш лазар кхийттача берашта лаьрхІача молхай препаратий йоккха парти.

Цу кампанецара советски наьха хьоашал тоссаденна ха лархІа мегаргдолаш я дунен шоллагІча тІема тІеххьара шераш, човнаш яь бола советски салтий «Апджона» лабораторешка хьаьйча молхашца дарбаш дайташ хиина ха. Цхьабакъда, советски лорийи исследователийи юххьанцара лаьрххІа дола бувзамаш дуккха тІехьагІа тоссаденнад — 1980 шу доладеннача юххье. 1988 шера Армене мохк аьгачул тІехьагІа «Апджоно» СССР-а совгІата елар тоъал дукха молхай препараташ. 1989 шера вай мехко аккредитаци еннай фирмана.

Цу хана денз дІадоладеннад шин паччахьалкхено цхьана леладу медицински гІулакхаш. «4 миллион доллара мах болча тайп-тайпарча медицински продукцех латт совгІат, — аьлар доктора Купера. — ЛаьрххІа Советски Союза хьаьь яр молхаш. Эрсий меттала даь йоазош да цар тІа цІераш йовзийташ. Хьаеннача молхашта юкъе а берашта лаьрхІа витаминаш, къаьстта шоай тайпара витаминаш, антибиотикаш, кортикостероидаш, мазаш, лейкемияна дарба де лаьрхІа йола молхаш».

«Хоуп» («Догдоахийла») яхача, Армене мохк агарах хиннача доккхача хатарца дувзаденна а иштта СССР-е йовзаш йолча сатІай проектага хьежжа дІаекъаргья еррига молхаш. Авари бахьан долаш зуламаш дукхагІа хиннача Белоруссен Украинен районашка йохьийтаргья витаминаш.

Александр ВЕТРОВ.
(АПН).

САЛОІАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТА
7 АПРЕЛЬ

С. М. Кирова цІерагІа парк. 6.00. «Энтузиаст» яха футбольни клуб. 8.00. Барзкъаш хьадахен теген Іомавеш йола курсаш.

Госфилармоне зал. 15.00. Нохч-ГІалгІай республикански музыкальни училища эрсий халкъа инструментий оркестра концерт.

«Машиностроитель» яха кинотеатр. 9.00. Книжкаш дезарий клуб. Книжкай выставка. Книжкаш дІа-са хувцар.

В. И. Ленина цІерагІа ДК. 8.00. Барзкъаш хьадахен теген Іомавеш йола курсаш. 8.30. Машинкашца хІамаш хьувза Іомавеш йола курсаш. 18.00. «ЦІагІара медсестра» яха курсаш. 15.00. «Дизайн быте» яха курсаш. 16.00. Халкъа драматически театр. 17.00. Берий гитаристий кружок. 18.00. Балетни студи. 19.00. «ХІанзарча ашарий ритме» яха дискотека.

Н. К. Крупскаяй цІерагІа ДК. 11.00. Технически говзала кружок. 11.30. «Коталон байракх» яха кинофестиваль. 14.00. Барзкъаш хьадахен теген Іомавеш йола курсаш. 18.00. «УнахцІенон» клуб. «Тахан —Дерригадунен унахцІенон Ди».

С. М. Кирова цІерагІа ДК. 9.00 «Кружевница» клуб. 12.00. ДІалокх вокально-инструментальни ансамбло. 13.00. Игротека.

Химикий ДК. 17.30. ДІалокх духовой оркестро. «БІаьстен капелла». 18.00. «СелаІад» яха халкъа халхара коллектив. 19.00. «Лидер» яха спортклуб.

Просвещене болхлой цІа. 10.00. «Рукодельница» яха клуб. «Макраме искусства» выставка. 13.00. Шо хьех «Маски» яхача берий театрстуде. 16.00. Гитара безарашта лаьрхІа концерт.

«Красный молот» завода ДК. 13.00. ДІалокх эстрадни оркестро. 15.00. «Тха беш» яха клуб. 17.00. Іарбий мотт бувца Іомалуш да.

Пролетбата цІерагІа ДК. 15.00. «Ровесник» яха клуб. «Эрсий ярмарка» яха ловзара программа. 17.00. «Саг, общество, закон». яха тематически кинохьокхар.

«Оргтехника» объединене ДК. 12.00. Игротека. 13.00. Къонабарий цІей. 15.30. «БІаьшеренашка дицлургдоаца турпалал» яха документальни фильмаш хьокхар.

М. Горьке цІерагІа клуб. 10.00. «ЦІен-нана» яха клуб. 10.00. «Кружевница» яха клуб. 13.00. Оаха хьех макраме езараш. 14.00. «Теремок» яха киноклуб.

«Садко» бассейн. 10.00. Некдарах йола НГІАССР яхьаш. 17.30. «Икар» яха инвалидий спортивно - унахцІенон клуб.

С. Орджоникидзе цІерагІа стадион. Запасной майда. 10.00. ГТО норма дІаяларах йола профсоюзий ДФСО горсовета болхлой спартакиада. 10.00. ДЮСШ-та юкъера яйгача атлетикаx йола 4-гІа традиционни турнир.

ШВСМ зал. 10.00. Акробатиках йола НГІАССР чемпионат.

Республикански шахматно-шашечни клуб. 10.00. Ветеранашта юкъе шахматех йола НГІАССР чемпионат.

КІИРАНДИ
8 АПРЕЛЬ

С. М. Кирова цІерагІа парк. 6.00. «Энтузиаст» яха футбольни клуб. 8.00. Барзкъаш хьадахен теген Іомавеш йола курсаш.

Госфилармоне зал. 15.00. Берий халкъа филармони. № 5 йолча берий музыкальни школа творчески отчет.

«Машиностроитель» яха кинотеатр. 9.00. Книжкаш дезарий клуб. Книжкай выставка. Книжкаш дІа-са хувцар.

В. И. Ленина цІерагІа ДК. 8.00. Барзкъаш хьадахен теген Іомавеш йола курсаш. 8.30. Машинкашца хІамаш хьувза Іомавеш йола курсаш. 8.30. «Росинка» яха халхара ансамбль. 9.00. Балетни студи. 10.00. «Улыбка» яха халкъа халхарий ансамбль. 12.00. Бальни а диско а халхарий школа. 13.00. «Меридиан» яха халкъа халхарий ансамбль. 15.00. «Дизайн быте» яха курсаш. 19.00. Ткъаь иттара баьннарашта лаьрхІа салаІара сайре.

Н. К. Крупскаяй цІерагІа ДК. 9.00. Нохчий мотт Іомадеш да. 9.00. Художественни догамаш де Іомавеш йола курсаш. 14.00. «Къона краевед» клуб.

С. М. Кирова цІерагІа ДК. 10.00. Барзкъаш хьадахен теген Іомавеш йола курсаш. 10.00. ХІанзарча халхарий ансамбль. 12.00. «Мультфильм» яха клуб.

Химикий ДК. 10.00. Изостуди. 11.00. «Ровесник» яха клуб. 17.00. ХІанзарча халхарий ансамбль. 18.00. «Лидер» яха спортклуб.

Просвещене болхлой цІа. 10.00. Барзкъаш хьадахен теген Іомалуш да. «Мода кердадараш» модельерий беседа - вІашагІкхетар. 11.00. «Талантий селаІад» яха берий цІей. 13.0. Английски мотт Іомабеш да. 15.00. Шо хьех гитаристий ансамбло.

«Красный молот» завода ДК. 9.00, 13.00. Барзкъаш хьадахен теген Іомалуш ба. 13.00. «Космонавт» берий кинотеатр. 14.00. «Соловушка» яха вокальни группа.

Хлебокомбината клуб. 8.30, 14.00. «Говза кулгаш» яха клуб. 12.00. Вокально-инструментальни ансамбль. 16.00. Художественни догамаш де Іомавеш йола кружок.

С. Орджоникидзе цІерагІа стадион. ДЮСШ-та юкъера яйгача атлетиках йола 4-гІа традиционни турнир. 10.00. ГТО норма дІаяларах йола профсоюзий ДФСО горсовета болхлой спартакиада. ШВСМ зал. 10.00. Акробатиках йола НГІАССР чемпионат.

«Садко» бассейн. 10.00. Некдарах йола НГІАССР яхьаш. Республикански шахматно - шашечни клуб. 10.00. Ветеранашта юкъе шахматех йола НГІАССР яхьаш.

Баку — Ростов трасса. А. Шерипова хетаяь велоспортах йола профсоюзий ДФСО облсовета яхьаш.

БІаьстан зизаш.
Х.-Б. ИСРАИЛОВА этюд.

ТЕЛЕВИДЕНИ

7 АПРЕЛЬ
ШОАТТА
І ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — Вай беш.
9.05 — Мультфильмаш.
9.20 — Документальни фильма премьера.
9.50 — «Котбаьннараш».
10.50 — Поэзе миноташ.
10.55 — Сага институт.
11.55 — Коталон 45 шу дизара. «Архив смерти» яха 5 серий йола художественни фильм. 3-гІа сери (ГДР).
13.35 — «Партнер». Коммерчески вестник.
14.05 — Документальни фильма премьера.
14.55 — «Спектр».
15.25 — Хьайбай дунен тІа.
16.25 — «Ситуация» яха политически диалогаш.
17.25 — «СелаІад» яха халкъа кхоллама телепрограмма VIII Дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Афганистана ашараш».
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — «Король Лир» яха режиссера Г. Козинцева фильмаш. 1-рен 2-гІен сереш (1970 ш.).
21.00 — Ха. ТСН.
21.30 — «Телескоп».
21.50 — «Белама гонахьа». Йоазонхо - сатирика О. Альтова бенефис.
23.15 — Ден лув кхера.
23.30 — «Куд-куд-куда?» е буффонадацара провинциальни комеди, поп музыкен реминисценции». Ловзараш: И. Корнелюки, И. Броневицкаяи.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Обида» яха субтитрашцара художественни фильм.
9.45 — Документальни фильм.
10.30 — Могашалла ларъярна — тидам а, терго а (нохчий меттала).
11.00 — УнахцІенон болхлошта лаьрхІа концерт (гІалгІай меттала).
11.30 — НБА профессионалашта юкъера баскетболах йола США чемпионат.
12.30 — Телемарафон. РСФСР театральни союза деятелий фонда дола благотворительни концерт.
14.30 — «Советская Россия» яха видеоканал.
17.00 — Сага психика къайленаш. Гипнотизер Б. Хаджиев.
17.40 — РСФСР театральни союза деятелий фонда долча благотворительни концерта дІахододар.
18.30 — Ха. ТСН (сурдопереводаца).
19.00 — РСФСР театральни союза деятелий фонда долча благотворительни концерта дІахододар.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.15 — Коллаж.
20.20 — РСФСР — театральни союза деятелий фонда долча благотворительни концерта дІахододар.
23.15 — «Вальс, вальс, вальс...» яха киноконцерт.
23.50 — «Анатомия любви» яха художественни фильм. (Польша 1973 ш.). (Духхьашха).

8 АПРЕЛЬ
КІИРАНДИ
ДЕРРИГАЧА ДУНЕН УНАХЦІЕНОН ДИ
ФЕГАРА МАШАР ЛОРАБЕЧА ЭСКАРИЙ ДИ.

І ПРОГРАММА

8.00 — Спорт массарна а.
8.15 — Ритмически гимнастика.
8.45 — «Спортлото» тираж.
9.00 — Іуррехьа.
10.00 — Даьхен гІулакх деш.
11.00 — Іуйрийнара самукъа доаккха программа.
11.30 — Никъ берий клуб.
12.30 — Коталон 45 шу дизара. «Архив смерти» яха художественни фильм. 4-гІа сери.
14.15 — УнахцІено.
15.00 — Тахан — Фегара машар лорабара йолча войскай Ди.
15.15 — Музыкальни киоси.
15.45 — «Юрта сахьат» яха панорама.
17.00 — Берий информационно - публицистически программа.
18.30 — «Лаьтта — вай юкъара цІа» яха фотоконкурс.
18.35 — Ж. Самран. «Мамуре» яха Союза ССР Паччахьалкхен ЗІамигача театра фильм-спектакль. Керттера роль ловзаер СССР халкъа артистка Е. Н. Гоголева я.
21.00 — Ха. ТСН.
21.30 — Массехана а хургдолчун уйла еш. КІиранден нравственни проповедь.
21.45 — Футбольни обозрени.
22.15 — «Чудо русское — Гжель».
23.05 — «Балет, балет...».

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е отта.
8.15 — Московски округа ПВО иллейи пляскеи ансамбла концерт.
9.00 — Документальни фильма премьера.
9.10 — «Шартял» яха Марийски АССР Горномарийски района пангусовски фольклорни коллективо оттаю обрядни сценкаш.
9.40 — «Идеальный муж» яха субтитрашцара художественни фильм.
11.10 — Союзни республика кинопублицистика. «Са профессихьехархо» яхача документальни фильма премьера (Душанбе).
11.30 — Никъ берий клуб (сурдопереводаца).
12.30 — Говрий спорт. «Ливерпульский стипль-чез». Англера передача.
13.00 — Мультфильм.
13.20 — «Ваш выход, артист». Анисимовгіар Любови Виктори.
13.40 — «Мир, в котором мы живем». «Лейтенант Шмидт». «Один билет на вечерни поезд» яха режиссера Л. Кристи фильмаш.
14.15 — «Запомни песню» боккхийчарна а берашта а лаьрхІа.
14.30 — «Советская Россия» яха видеоканал.
17.05 — Телефильм.
17.30 — «Шун дехарца вІашагІкхетар». Илли оал Дзейтов Тимура (гІалгІай меттала).
18.00 — «ТФ студи» яха видеоканал. 1-ра дакъа. «Опавшие листья» яхача документальни фильма премьера.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.15 — «ТФ студи» яха видеоканал. 2-гІа дакъа. «Доктор Барток и смерть» яхача мультфильма премьера.
21.00 — Ха. ТСН (сурдопереводаца).
21.30 — Коллаж.
21.35 — «ТФ студи» яха видеоканал. 3-гІа дакъа. «Доктор Барток и смерть» яхача мультфильма премьера. «Когда мне будет 54 года» яха художественни фильм. (Премьера).

9 АПРЕЛЬ
ОРШОТ
І ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — Мультфильмаш.
9.00 — Футбольни обозрени.
9.30 — «Чудо русское — Гжель».
10.20 — «Балет, балет...».
11.20 — Эрсийи советскии авторий стихаши прозаши еш СССР халкъа артистка Е. Н. Гоголевас.
12.00 — Документальни фильм.
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — «Свистать всех наверх» яха берашта дола фильм.
16.55 — «СССР — Индия: праздник и будни». яхача документальни фильма премьера.
17.05 — Оркестрацара фортепиано дола до мажор яха В.-А. Моцарта концерт.
17.30 — Берий сахьат (немецки метта урокаца).
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — Вайн экономикен.
19.55 — Зрителаша дехарагІа. «Смерть под парусом» яха художественни фильм, 1-ра сери.
21.00 — Ха. ТСН.
21.30 — Коллаж.
21.35 — Актуальни интервью.
21.45 — «Дош» яха литературно-художественни программа.
23.45 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — Іилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Географи. 8-гІа класс.
9.05 — Итальянски мотт.
10.05 — Маман, папан, сон.
10.35, 11.35 — Биологи. 7-гІа класс.
11.05 — Эрсий мотт.
12.05 — «Здравствуйте, все». яха художественни фильм. 1-ра сери.
13.25 — Документальни фильм.
13.35 — И. Брамс. Скрипкан фортепианон № 2 йола соната.
14.15 — «Премьера в Сосновке» яхача телефильма юхагойтара сеанс.
17.00— Документальни фильм.
17.50 — «Боахама расчет юкъельйккхача» (гІалгІай меттала).
18.20 — Информационно-публицистически программа.
19.00 — СССР Лакхехьарча Совета сессе. Перерыве (20.00) — Бийса даькъала хийла шун, бераш!

РАДИО

9 АПРЕЛЬ
ОРШОТ

7.30 «Юртара вахар» (гІалгІай меттала).
7.45 Объявленеш.
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 — 9.00 Іуйрийнара концерт (нохчий меттала).
9.45 — 10.00 И. Эльсанов. «Боккхийча наьха суд». Повеста тІара оагІош (нохчий меттала).
15.30 Нохч-ГІалгІай радион телевиденен солиста С. Токкаева концерт (нохчий меттала).
16.00 — 17.00 Информационно-музыкальни программа. Радиостудера духхьала ю трансляци.
18.00 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.00 Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.20 — 18.40 «Кагирхойи хан» (нохчий меттала).

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместителa — 22-85-07; бехктокхама секретара — 22-84-68; отделий: партийни вахара — 22-53-12. промышленностен транспортен — 22-75-81, 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75,22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро—22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12. 22-54-04; промышленности и транспорта —22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинарей ереи, шоаттеи деношка

СФ05066. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1310.